

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

Fakulta biomedicínského inženýrství
Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva

**Sjednocení postupů preventivně výchovné činnosti napříč
složkami IZS**

The Integration of Prevent-Educative Procedures of the IRS members

Diplomová práce

Studijní program: Ochrana obyvatelstva
Studijní obor: Civilní nouzové plánování

Vedoucí práce: kpt. Ing. Jan Ryšavý

Zuzana Strouhalová

Kladno, květen 2017

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Zuzana Strouhalová**
Studijní obor: Civilní nouzové plánování
Téma: **Sjednocení postupů preventivně výchovné činnosti napříč složkami IZS**
Téma anglicky: The Integration of Prevent-Educative Procedures of the IRS members

Zásady pro vypracování:

Předmětem diplomové práce bude zhodnocení současného stavu preventivně výchovné činnosti u složek IZS a navržení určitých možností sjednocení vzdělávání napříč složkami. V teoretické části bude zhodnocen současný stav dané problematiky, možnosti provádění preventivně výchovné činnosti u jednotlivých složek a připravenost jednotlivých složek na provádění preventivně výchovné činnosti. V praktické části práce bude analyzován současný stav prostřednictvím SWOT analýzy a řízených rozhovorů s garanty, či lektory příslušných preventivně výchovných programů. Na základě výsledků budou navržena opatření pro sjednocení postupů provádění preventivně výchovné činnosti. Výsledkem práce bude návrh metodického pokynu jednotného systému vzdělávání a spolupráce v oblasti mimořádných událostí a běžných rizik, který bude jednotný pro všechny složky IZS.

Seznam odborné literatury:

- [1] KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše a FOLWARCZNY, Libor, Ochrana obyvatelstva, ed. 2., Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2013, ISBN 978-80-7385-134-7
- [2] HORÁK, Rudolf, Průvodce krizovým plánováním pro veřejnou správu: Prevence řešení mimořádných krizových situací, ed. 1., Praha: Linde, 2011, 456 s., ISBN 978-80-7201-827-7
- [3] MARTÍNEK, Bohumír, LINHART, Petr, BALEK, Václav, ČAPOUN, Tomáš a kolektiv, Ochrana člověka za mimořádných událostí, ed. 2., Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003, ISBN 80-86640-08-6

Vedoucí: plk. Ing. Jan Ryšavý

Zadání platné do: 20.08.2018

.....
vedoucí katedry / pracoviště

.....
děkan

V Kladně dne 12.12.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem Sjednocení postupů preventivně výchovné činnosti napříč složkami IZS vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů, které uvádím v seznamu bibliografických odkazů.

Nemám závažný důvod proti užití tohoto školního díla ve smyslu § 60 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

V Kladně dne 19.05.2017

.....
podpis

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce panu *plk. Ing. Janu Ryšavému*, za vstřícnost a pomoc během celého procesu psaní diplomové práce. Mé poděkování patří také *kpt. Ing. Haně Dejlové Pinkasové, pplk. Mgr. Zuzaně Pidrmanové, Ing. Ivanu Gerhátovi a Bc. Marku Hylebrantovi DiS.*, za seznámení a cenné informace o daných preventivně výchovných programech. V neposlední řadě děkuji svému příteli, *Adamu Pickovi*, za korekturu textu a především za oporu a podporu při psaní této práce

Abstrakt

Obsahem diplomové práce je problematika sjednocení postupů preventivně výchovné činnosti napříč složkami integrovaného záchranného systému. Práce je zaměřena na analýzu současného stavu dané problematiky, možnosti provádění preventivně výchovné činnosti u jednotlivých složek integrovaného záchranného systému a připravenost jednotlivých složek ke vzdělávání obyvatelstva. Práce zjišťuje metodické zakotvení programů využívaných ke vzdělávání, společné prvky jednotlivých programů, minimální kvalifikace a dovednosti instruktora či lektora daného programu, statistické hodnoty úspěšnosti daných programů. Dále práce ukazuje zapojení neziskových organizací v oblasti vzdělávání a spolupráce s jednotlivými složkami.

Ve výzkumné části jsou vymezeny cíle a hypotézy; je zde popsán výzkumný vzorek a metody výzkumu. Cílem empirického výzkumu bylo zanalyzovat jednotlivé složky IZS a jejich provádění preventivně výchovné činnosti a to za pomoci SWOT analýzy a řízených rozhovorů s garanty, lektory či koordinátory příslušných preventivně výchovných programů v dané složce IZS. Jako doplnění praktické části proběhla veřejné akce „Rakovnický den se záchranáři“ během které probíhala soutěž pro děti základních škol v prokázání vědomostí a dovedností v první pomoci, chování za mimořádných událostí a ochrany obyvatelstva. V diskusi je provedena komparace námi zjištěných výsledků a výsledků jiných autorů.

V závěru je shrnutí výsledků a cílů práce.

Klíčová slova

Preventivně výchovná činnost; vzdělávání; sjednocení metodik; IZS

Abstract

The content of this dissertation is the problematic of procedure unification of preventative and educational activities across the components of the integrated rescue system. The main aim of this work is to analyse contemporary state of this problematic, possibilities of preventative and educational activities of individual parts of integrated rescue system and preparedness of individual parts for public education.

This work is looking into establishment of programs used for education, common elements of separate programs, minimum qualification and skills of instructor or lecture for specific program. Furthermore, dissertation is showing involvement of non-profitable organisation in educational field and cooperation with individual constituent parts.

In the research part, there are targets and hypothesis ; research pattern and methods are described. /the target of empiric research is to analyse each part of IRS and their way of carrying out preventive and educational activities with analytic help of SWOT and constructive interviews with guarantor, lectures or coordinators from specific preventative and educational programs of specific IRS parts. To complete practical part, there was a public venture 'Rakovnik day with rescuers ', during which there was a competition for children of primary and secondary schools to show skills and knowledge of first aid, behaviour in unexpected situations and protection of inhabitants.

In discussion, there is a comparison of our results with findings of other authors. In conclusion, there are targets and summary of the work.

Keywords

preventative educational activities; education, unification of methodologies; IRS

Obsah

1	ÚVOD	9
2	SOUČASNÝ STAV	11
2.1	Vysvětlení základních pojmů	11
2.2	Preventivně výchovná činnost.....	12
2.3	Hasičský záchranný sbor České republiky	13
2.3.1	Vzdělávání obyvatelstva	14
2.4	Policie České republiky	15
2.5	Zdravotnická záchranná služba	17
2.6	Armáda České republiky.....	18
2.7	Organizace zabývající se prevencí	19
2.7.1	Citadela Bruntál – Hasík CZ.....	19
2.7.2	Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska	21
2.7.3	Asociace záchranný kruh	22
2.7.4	Naše prevence.....	23
2.7.5	Český Červený kříž.....	24
2.7.6	Vaše cesty k bezpečí	25
3	CÍLE PRÁCE.....	27
4	METODIKA	29
4.1	Popis výzkumného šetření.....	29
4.2	Stanovení výzkumného vzorku.....	29
4.3	Výzkumný nástroj	30
4.4	Stanovení hypotéz	31

5	PREZENTACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	32
5.1	SWOT Analýzy PVC jednotlivých složek IZS a neziskových organizací	32
5.1.1	Hasičský záchranný sbor	33
5.1.2	Policie České republiky	34
5.1.3	Zdravotnická záchranná služba	36
5.1.4	Armáda České republiky	38
5.1.5	Organizace zabývající se preventivně výchovnou činností	39
5.2	Vyhodnocení Rakovnického dne se záchranáři	40
5.3	Vyhodnocení rozhovorů.....	42
5.4	Návrh opatření pro sjednocení PVC.....	43
5.5	Vyhodnocení cílů práce	45
5.6	Vyhodnocení hypotéz	46
6	DISKUZE.....	49
7	ZÁVĚR.....	56
8	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	58
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	59
10	SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ	64
11	SEZNAM PŘÍLOH.....	65

1 ÚVOD

„Vzdělání umožňuje člověku zlobit se nad věcmi ve všech koutech světa.“

Mark Twain

Prevence mimořádných událostí je v dnešní době nezastupitelná ve všech složkách integrovaného záchranného systému. U dětí a mládeže je vzdělávání usnadněno povinnou školní docházkou a začleněním vzdělávání ochrany člověka za MU na školách, do rámcových vzdělávacích programů. „Vzdělávání obyvatelstva v oblasti mimořádných událostí je a nadále bude jednou z priorit, kterými se dají informace snadno sdělit v rámci výuky ochrany člověka za mimořádných událostí a běžných rizik. Při výuce dochází k podrobnému vysvětlování prevence mimořádných událostí, probraná látka je opakována a tím dochází k neustálému utvrzování informací, které žáci z hodin získávají. U dětí už mnoho let platí, že dobrodružná témata jsou pro ně přirozeně motivující, čímž taktéž dochází k účinnému osvojování informací“ (Řeháková, 2014). Tato výuka bývá často doplňována preventivními programy, exkurzemi, workshopy, besedami atp.

U preventivních programů dochází velice často k duplikování informací nebo naopak k úplnému vymizení důležité informace. Jinak informaci podá záchranná služba, jinak hasiči, jinak dobrovolník od červeného kříže. Musíme zde konstatovat, že všichni lektori, či instruktoři daného programu jsou odborníky ve svém oboru, nikoliv ale pedagogové. Tomuto „propadu“ zamezuje každý program po svém, někdo vzdělává své instruktory v pedagogice a psychologii, někdo naopak klade důraz na větší odbornost – zde vzniká jeden z problémů, kdy instruktor není přesně schopen posoudit, která látka je důležitá a která by měla být zmíněna okrajově, aby i laik látku pochopil a dokázal ji využít.

Co se týká vzdělávání dospělé populace, není zde systém, který by byl povinný a účinný. „Dospělé obyvatelstvo lze dělit dle okruhů zájmů na aktivní obyvatelstvo, matky s dětmi, zdravotně hendikepované apod. Předávání informací je u této skupiny náročnější a ovlivňují jej různé vedlejší faktory – nedostatek času, přehlacení komerčními informacemi, nezájem aktivně přistupovat k získávání informací a mnoho jiného“ (Kolektiv autorů, 2015). Jiné je to například u odborníků, starostů či pedagogů, zde je zpracován jednotný systém vzdělávání.

Toto téma diplomové práce jsem si vybrala právě proto, že se aktivně podílím na vzdělávání jak dětské tak dospělé populace v rámci sborů dobrovolných hasičů a i ve svém profesním životě jako technik požární ochrany v soukromé firmě. Zvědavost mě donutila zajímat se o preventivně výchovnou činnost (dále jen „PVČ“) i v jiných složkách IZS, sdruženích a neziskových organizacích. Narazila jsem na mnoho silných i slabých stran, hrozeb i naopak příležitostí. Jako jednu z největších příležitostí vidím jednotný systém vzdělávání populace, který je postaven na praktických znalostech každého odborníka a doplněn o znalosti pedagogické, organizační či psychologické.

2 SOUČASNÝ STAV

2.1 Vysvětlení základních pojmů

Pro správné porozumění problematice sjednocení postupů preventivně výchovné činnosti je potřeba si pro začátek vysvětlit několik pojmů.

- **Preventivně výchovná činnost** je souhrn organizačních, technických a provozních opatření a činností směřujících k vybudování tzv. bezpečné společnosti, tj. společnosti informované o rizicích vzniku mimořádné události a způsobech sebeochrany a vzájemné pomoci při mimořádných událostech a krizových situacích. (www.hzscr.cz)
- **Výchova a vzdělávání obyvatelstva** je systém, který sestává ze dvou základních prvků. Základním stavebním kamenem je pravidelné vzdělávání obyvatelstva v rámci standardního vzdělávacího procesu. Kromě něj jsou dále realizovány další projekty a akce pro veřejnost, které slouží k podpoře pravidelné výuky nebo na ní navazují, rozvíjejí a doplňují ji a složí pro cílové skupiny, které již neprochází pravidelnou výukou. (Kolektiv autorů, 2015)
- **Preventivně výchovný program** je systematicky zpracovaný projekt, který je určen ke vzdělávání a prohlubování znalostí v dané oblasti. Mezi preventivně výchovné programy se mohou řadit školení, veřejné akce či exkurze na stanicích a mnoho dalšího. Využívají jich jednotlivé složky IZS a spolupracují na jejich rozvoji a realizaci.
- **Pracovní skupina PVC** je taková odborná pracovní skupina zajišťující plánování, koordinování a vyhodnocování preventivně výchovné činnosti (Ministerstvo vnitra, 2015)

- **Koordinátor PVČ** určený člen pracovní skupiny preventivně výchovné činnosti, který řídí činnost pracovní skupiny a sjednocuje postupy v oblasti preventivně výchovné činnosti v rámci dané působnosti (Ministerstvo vnitra, 2015)
- **Lektor PVČ** je odborná osoba, která připravuje, vzdělává a školí instruktory preventivně výchovné činnosti jak z odborných znalostí tak hlavně znalostí teoretických jak PVČ efektivně vykonávat
- **Instruktor PVČ** je osoba, která byla řádně proškolená a splňuje požadavky pro vykonávání školitele (instruktora) daného preventivního programu.

2.2 Preventivně výchovná činnost

Připravenost obyvatelstva na přežití a zvládnutí jednotlivých mimořádných událostí, případně krizových situací, a to včetně teroristických útoků, je zatím ze strany obyvatelstva podceňována. To vyplývá ze zlehčování povědomí obyvatelstva o nutnosti přípravy k sebeochraně. Přiměřená a celková informace pro obyvatelstvo by měla být zcela konkrétní, a to jak z pohledu popisu možných zdrojů rizik v místě bydliště, tak i z hlediska doporučeného chování při mimořádné události. (Horák, 2011)

Na tuto myšlenku pana Horáka a jiných autorů se snaží reagovat Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030. Ta si klade za jednu ze strategických priorit širší zapojení občanů do systému ochrany obyvatelstva, širší zapojení právnických a podnikajících fyzických osob do přípravy na mimořádné události a krizové situace a v neposlední řadě, mimo jiných priorit, také vyvážené a komplexně využitelné úkoly a nástroje ochrany obyvatelstva umožňující efektivní prevenci a přípravu na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení založené na přesně definovaném a zakotveném systému ochrany

obyvatelstva. (MV GR HZS ČR, 2013) Plnění těchto priorit bude obsahem „Zprávy o stavu ochrany obyvatelstva v České republice“, která bude vydávána v pravidelných tříletých cyklech. (HZS ČR, 2013)

Cílem tohoto počínání bude zpracování analýzy a zařazení tematiky ochrany obyvatelstva jako nedílné součásti výuky v mateřských, základních a středních školách v rámci předmětu obsahujícího bezpečnostní problematiku (prevence, dopravní výchova, první pomoc, ochrana člověka za mimořádných událostí...) a novelizace právních předpisů tak, aby vytýčily jasné mantinely pro aktivní zapojení orgánů veřejné správy a soukromých subjektů do výchovy a vzdělávání obyvatelstva. (Kratochvílová, 2014)

Preventivně výchovná činnost (dále jen „PVČ“) je souhrn organizačních, technických a provozních opatření a činností směřujících k vybudování tzv. bezpečné společnosti, tj. společnosti informované o rizicích vzniku mimořádných událostí a způsobech sebeochrany a vzájemné pomoci při mimořádných událostech a krizových situacích. (www.hzscr.cz) PVČ se dá provádět několika způsoby – hromadnou osvětou, pomocí médií, tiskovin, vyhlášením soutěží nebo pomocí kulturních akcí či instruktážních videí. Nejeftektivnější se jeví výchovné programy pro děti a mládež. (Strouhalová, 2015)

2.3 Hasičský záchranný sbor České republiky

Preventivně výchovná činnost u Hasičského záchranného sboru je podchycena v SIAŘI Generálního ředitele HZS ČR – č. 6/2015 pokyn k realizaci preventivně výchovné činnosti. V tomto pokynu jsou zakotveny povinnosti jednotlivých členů

pracovní skupiny PVCČ na všech úrovních. Dále je zde v příloze zakotvena minimální částka financování PVCČ na rok a také výkaz uskutečnění PVCČ během roku.

HZS ČR rozděluje PVCČ na dvě základní kategorie, a to obyvatelstvo a odborníky. Vzdělávání odborníků je systematizováno a je multiresortní, dá se tedy říct, že je stanoveno vzdělávání bezpečnostních expertů bez ohledu na to, zda jde o příslušníka HZS, Armády České republiky či úředníka státní správy nebo samosprávy. Díky této systematizaci vznikl výbor civilního nouzového plánování, který je poradním orgánem bezpečnostní rady státu. V roce 2004 připravila tato skupina návrh Koncepce vzdělávání v oblasti krizového řízení, která byla vládou schválena téhož roku. Koncepce je zaměřena na vzdělávání odborníků, úředníků samosprávných celků, příslušníků ozbrojených a bezpečnostních sborů, volených úředníků a jiných funkcionářů. Pro tyto cílové skupiny jsou stanoveny jednotlivé moduly vzdělávání (Modul „A“ – Modul „J“).

V tomto komplexu je také stanoveno vzdělávání starostů obcí a pedagogů. Další částí při vzdělávání odborníků je skupina tzv. lektorů – realizátorů projektů preventivně výchovné činnosti. Tato skupina má sice obsáhlé pedagogické a psychologické dovednosti a praktické zkušenosti, ale v důsledku dvacetiletého výpadku preventivního vzdělávání v oblasti chování za mimořádných událostí ve školách, nedisponují dostatečnými odbornými znalostmi. (Kolektiv autorů, 2015)

2.3.1 Vzdělávání obyvatelstva

Jak již bylo řečeno, nejsnadněji se vzdělávají děti a mladiství a to díky implementaci výuky ochrany za mimořádných událostí do rámcových vzdělávacích programů, konkrétně tedy č.j. MSMT-2647/2013-210 ze dne 29. ledna

2013. Toto vzdělávání bývá doplňováno exkurzemi na hasičských stanicích, ukázkou techniky, účasti na soutěžích a akcích, které HZS pořádá. Hasičský záchranný sbor v duchu koncepce vzdělávání v krizovém řízení připravuje pedagogické pracovníky, kteří své vědomosti předávají žákům na školách.

Dospělá populace je dá dělit na do podskupin, jednou specifickou podskupinou jsou senioři, kteří mají co do počtu vzrůstající podíl ve společnosti. Tito lidé potřebují odlišný přístup než aktivně pracovní populace. V současné době jsou pro seniory připravovány přednášky, které jsou dobrovolné. Další podskupinou jsou cizinci, ti mají na vzdělání stejný nárok jako místní obyvatelé, zde HZS společně s ostatními subjekty nechalo přeložit výukové materiály projektů – „Vaše cesty k bezpečí“ či „Bezpečné cestování“, tyto prospekty můžeme vidět v městské hromadné dopravě. Neopomenutelnou část obyvatel, která má nárok na vzdělání jsou zdravotně hendikepovaní občané – tato skupina je velice specifická a je nutné uzpůsobit přednášku – zjednodušit ji, zapojit více názorných, vzdělávacích pomůcek a být empatictí. (Časopis 112, 2016) Kromě těchto činností je HZS ČR zapojeno do několika významných projektů – Hasík CZ, Vaše cesty k bezpečí, spolupráce se Sdružením hasičů Čech, Moravy a Slezska, spolupráce s Asociací Záchranný kruh a další. S těmito organizacemi se podílejí na tvorbě výukových materiálů, reklamních letáků, spotů, pořádání preventivních akcí, informování občanů pomocí a mnoho dalšího.

2.4 Policie České republiky

Policie České republiky nemá nikterak metodicky zakotvenou preventivně výchovnou činnost. Zde je PVČ koordinována Policejním prezídiem. Policejní prezídium vymýšlí a provádí projekty s celorepublikovou působností. Krajská ředitelství se podílejí jak na realizaci celostátních projektů, tak si tvoří a vymýšlejí

své vlastní projekty – je zde určitá volnost reakce na konkrétní trestnou činnost v daném časovém období v daném místě. Tyto „dílčí“ projekty se po praktické zkušenosti a pozitivní zpětné vazbě mohou stát celorepublikovými.

Mezi metody PVČ v rámci policie patří opět osvěta, workshopy, veřejné akce, návštěvy škol a mnoho jiných aktivit. Na rozdíl od hasičského záchranného sboru netvoří policie dobrovolné jednotky a prevenci tak vykonávají pouze příslušníci policie České republiky.

Mezi celorepublikové projekty patří například – Zebra se za tebe nerozhledne, Senioři sobě, Ajaxův zápisník, Zkus to říct a mnoho dalších. (www.policie.cz). U projektů regionálních je znám například jihočeský – „Tunel smrti“ – jde o dopravně preventivní kampaň ve spolupráci se složkami IZS, jedná se audiovizuální projekt s interaktivními prvky pro širokou veřejnost, který účastníky silničního provozu seznamuje velmi působivým způsobem s negativními jevy na silnicích a jejich tragickými následky. Název „tunel smrti“ je rozdělen do několika sekcí – zážitková aktivita je pro dětské účastníky do patnácti let, v tunelu jsou totiž vystavovány drastické fotografie s následky z dopravních nehod z jihočeských silnic. Další ze sekcí je například přímá simulace dopravní nehody, během níž jste naváděni ke správnému postupu práce.(Časopis Policista 2016)

Mezi další zdařilé projekty patří například Policie dětem a policie (nejen) seniorům, tentokrát z dílny Středočeského krajského ředitelství. Jde o dva magazíny rébusů a křížovek pro cílovou skupinu dětí a seniorů. Luštitelé tak nenásilnou formou mohou dospět k přínosné informaci o potenciálních rizicích každodenního života a způsobem obrany. Tyto magazíny byli nabídnuty k celorepublikovému šíření Policie ČR.

2.5 Zdravotnická záchranná služba

Dle zákona o zdravotnické záchranné službě je ředitelství zřizováno na krajské úrovni. Zdravotnickou záchrannou službu zřizuje kraj, Žádná celorepubliková metodika pro preventivně výchovnou činnosti a koordinace od zdravotnické záchranné služby není definována. V tomto zákoně se ale dozvíme, že krajské ředitelství záchranné služby je povinno tvořit vzdělávací a výcvikové středisko. Dále je zde pod §23 v působnosti ministerstev – metodicky usměrňuje zaměření preventivně výchovné činnosti, propagační a ediční činnosti na úseku poskytování zdravotnické záchranné služby a podílí se na jejím zabezpečení. (Zákon o ZZS, 2011) Tyto metodické dokumenty nejsou stále dostupné.

Preventivně výchovnou činnost tedy zabezpečují kraje v rámci výchovného a vzdělávacího střediska. Nikde nemají legislativně určenou částku na vzdělávání. Finance určuje krajský úřad v rámci rozpočtu na činnost záchranné služby. Záchranné služby nemají ani žádného koordinátora preventivně výchovné činnosti, kterému by vykazovali odvedenou činnost. Nikdo tedy neřídí případné celostátní projekty v této gesci. Krajské záchranné služby si PVČ řeší ve svém kraji. Provádějí se taktéž besedy, školení, dobrodružná odpoledne pro děti. Na středočeské záchrance byl vytvořen projekt „Učte se od profesionálů“, který je určen pro dospělou veřejnost a jde o výuku první pomoci zábavnou a praktickou formou v horizontu dvou hodin. Mezi další projekty Středočeské záchranné služby společně s firmou Zentiva a. s. patří výuka první pomoci pro prvňáčky, tento projekt lze zařadit svojí působností na celorepublikový. Společnost Zentiva, každý rok, tento projekt nabízí ke spolupráci v jiném kraji. Zapojeni byli již jihomoravský, ústecký a další. Prvotní myšlenka byla tedy v kraji středočeském.

2.6 Armáda České republiky

Obrana státu je chápána jako soubor opatření k zajištění svrchovanosti, územní celistvosti, principů demokracie a právního státu a ochrany života obyvatel a jejich majetku před vnějším napadením. Za její zajišťování odpovídá vláda, přičemž svůj díl odpovědnosti nesou kromě institucí státní správy a územní samosprávy také samotní občané. (Koštoval, 2014) Občan má ze zákona povinnost podílet se na obraně státu – při zajišťování obrany státu před vnějším napadením ukládá povinnost nejenom ostatním orgánům a územní samosprávným celkům, ale i právníckým a fyzickým osobám. Zároveň tento zákon, §52 říká, že příprava občanů k obraně státu je dobrovolná a má charakter vzdělávání (Zákon 222/1999 Sb. o zajištění obrany státu) tato povinnost nezanikla ani profesionalizací Armády České republiky.

Přípravu občanů k obraně státu provádí a řídí Ministerstvo obrany. Na přípravě občanů a společnosti se mohou podílet i občanská sdružení, právnícké osoby v součinnosti s příslušnými krajskými a obecními úřady. Pro podporu uvedeného procesu byl Ministerstvem obrany vytvořen internetový portál „Příprava občanů k obraně státu“ (POKOS). Jeho prostřednictvím je informována veřejnost o této problematice, zároveň je zde poskytováno vybraným skupinám veřejnosti (např. učitelé) nezbytné informační a učební dokumenty.

V roce 2013 byla problematika přípravy občanů k obraně státu (dále jen „POKOS“) zakomponována do rámcových vzdělávacích programů základních škol. Ministerstvo obrany zpracovalo podklady k této výuce pro učitele, vedoucí pracovníky škol a koordinátory vzdělávacích programů. Povaha těchto materiálů je doporučující, nikoli závazná.

Program POKOS je začleněn do vzdělávacích oblastí „Člověk a jeho svět a „Člověk a společnost“ Materiál obsahuje rozložení učiva pro první a druhý stupeň základních škol včetně očekávaných výstupů, doporučené formy a metody výuky, přehled základních pojmů a podklady pro výuku. Návrh cílů, očekávaných výstupů a učiva jsou pouze doporučené. (www.pokos.cz) Návrh na rozložení výstupů učiva na prvním a druhém stupni základních škol, metody a formy výuky (RVP č.38, 2013)

„Systematická, komplexní a kvalitně prováděná příprava občanů k obraně státu může výrazně přispět nejen ke zvýšení funkčnosti celého systému obrany České republiky, ale i ke zvyšování ochrany obyvatel“ (Koštoval, 2014)

2.7 Organizace zabývající se prevencí

K nápomoci jednotlivým složkám vznikají instituce, organizace či sdružení, které se zabývají prevencí v oblasti požární ochrany, běžných rizik, ochrany obyvatelstva či první pomoci. Některé, jako například Citadela Bruntál, vznikli jako pomocný nástroj pro výkon PVČ jednotlivých složek. V praxi mnohokrát dochází k úzké spolupráci mezi jednotkami a příslušníky složek IZS. Mnoho příslušníků se dobrovolně zapojují ve svém volnu do neziskových, dobrovolných organizací.

2.7.1 Citadela Bruntál – Hasík CZ

Program Hasík je určen dětem na základních a středních školách. Vznikl v Bruntále roku 1996 a do současnosti je realizován ve spolupráci s občanským sdružením CITADELA. Autoři programu jsou Bohdan a Štěpán Mikulkovi. V letech 1996 – 1998 probíhalo jeho zkušební ověřování na několika základních školách a tvorba metodiky práce s dětmi. Základním kritériem pro realizaci tohoto

projektu je dlouhodobost, cílenost, odbornost a možnost zajistit program pro největší počet dětí. V návaznosti na zkušenosti z aplikace programu vznikla v roce 1998 první ze tří publikací s názvem *Výchova dětí v oblasti požární ochrany*, která popisuje celý systém výuky. (Folwarczny, 2005)

Cílem programu je výuka tzv. „poučené generace“ – k dětem je přistupováno jako k budoucím dospělým. Prostředkem ke sjednocení výuky je realizace specializovaných kurzů pro budoucí instruktory, kteří po absolvování kurzu chodí za dětmi přímo do škol. Současně hasiči i pedagogové využívají učebnic a materiálů, které jsou stejně, anebo velmi podobně metodicky zpracovány. (Mikulka, Mikulka, 2008)

Program je rozdělen na dva cykly – 2. ročník a 6. ročník základní školy. Nově také vznikla návstavba, a to třetí cyklus pro školy střední. Do zmiňovaných ročníků se dochází ve dvou termínech vždy na 60 minut. Dále je v programu zařazena třetí „doplňková“ hodina, během které žáci navštíví příslušnou stanici jednotky požární ochrany. (Strouhalová, 2015)

Výuka je přiměřená dovednostem a schopnostem žáků a je realizována ve spolupráci s příslušníky Hasičského záchranného sboru, případně se sbory dobrovolných hasičů. Probíraná témata na děti nepřenáší zodpovědnost dospělých a nijak děti nestraší. Základ je v tom, že informace předávají profesionálové, jejichž přítomnost ve škole ztraktivní a doplní již s učiteli probíraná témata. Atraktivita výuky spočívá v kvalitě výkladu a interakci s dětmi. Prostřednictvím dětí (upomínkových, vzdělávacích materiálů) se utváří také informační kanál mezi hasiči a rodiči. (Časopis 112, 2014)

2.7.2 Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska

Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska je pokračovatelem organizací hasičstva, které dříve působily na území Čech, Moravy a Slezska a právním nástupcem Svazu požární ochrany ČSFR na území České republiky.

„Cílem činnosti SH ČMS je spolupůsobit při vytváření podmínek k účinné ochraně života a zdraví občanů a majetku před požáry a při poskytování pomoci při živelných pohromách a jiných událostech, při nichž je v nebezpečí život, zdraví nebo majetek. Dále vytvářet podmínky pro činnost s dětmi a mládeží, propagovat zdravý rozvoj jejich osobnosti, zejména pak jejich psychických, intelektuálních, mravních, sociálních a fyzických schopností, vést mladé členy k zodpovědnosti za rozvoj své osobnosti, úctě k vlasti, přírodě a celému lidskému společenství, jako i k dodržování preventivně-výchovných zásad v oblasti OOb a PO a dalších mimořádných událostí, podporovat všeobecnou sportovní činnost svých členů s ohledem na zdravý rozvoj jejich osobnosti, jejich intelektuálních a tělesných schopností a zvyšování fyzické kondice v duchu zásad sportu pro všechny a zdravého sportovního stylu, sportovní reprezentaci a přípravu na ni a především vytvářet podmínky pro tuto činnost.“ (SH ČMS, 2014)

Pilířem vzdělávacího systému dětí a mládeže SH ČMS je plnění odznaků odborností. Základní přehled o plnění odznaků odborností dává metodická pomůcka *Průvodce plněním odznaků odborností*. Na plnění odznaků odborností volně navazují odznaky specializací. Zatímco odznaky odborností podchycují spíše vědomostní část, odznaky specializací jsou zaměřeny na rozvoj dovedností. Dovednostní stránku rozvoje mladých hasičů, kromě odznaků specializací, prezentují i výkonnostní třídy. Limity pro plnění výkonnostních tříd jsou součástí Směrnice hry Plamen a Směrnice celoroční činnosti dorostu. (Strouhalová, 2015)

Specifické postavení v rámci vzdělávacího systému dětí a mládeže SH ČMS má vzdělávání instruktorů. Instruktorem se může stát mladý hasič ve věku od 15 do 18 let, který úspěšně složí zkoušku III. stupně vedoucího mládeže. Složení zkoušky by mělo předcházet získání odznaku odbornosti Instruktor. III. stupeň vedoucího mládeže lze získat buď prostřednictvím vzdělávacích kurzů okresního sdružení hasičů, nebo v rámci čtrnáctidenního prázdninového kurzu pořádaného Ústřední odbornou radou mládeže – Letní školy instruktorů. (SH ČMS, 2010)

2.7.3 Asociace záchranný kruh

Asociace záchranný kruh je nezisková organizace, která sdružuje záchrannářské subjekty a další instituce. Společně vyvíjí a realizuje systém informování, vzdělávání a prevence v oblastech běžných rizik a mimořádných událostí. (www.zachranny-kruh.cz) Vytváří vzdělávací materiály pro pedagogy a jejich žáky, vyvíjí a vyrábí materiály pro záchrannáře a jejich preventivně výchovnou činnost. Dále organizuje vzdělávací akce pro všechny cílové skupiny a mnoho jiného. (Strouhalová, 2015)

Jedním z několika úspěšných projektů je také projekt „Včas umět a znát je napořád“, kde hlavním cílem projektu je zvýšení dostupnosti, kvality a atraktivity vzdělávání pedagogů mateřských škol, jejich podpora v oblasti environmentálního vzdělávání i ICT vzdělávání a podpora a obohacení jejich využívání v mateřských školách v tematické oblasti ochrana zdraví, životů, životního prostředí a majetku moderními pedagogickými metodami. (Hutta, 2012) Jedním z výsledků práce projektového týmu, složeného z pedagogů a dalších odborníků ze škol a organizací působících v Karlovarském kraji a odborníků na celostátní úrovni i v jiných regionech, jsou jedinečné didaktické a evaluační sady, které obsahují nové didaktické hry, hrací karty, obrazový materiál, pracovní listy a další pomůcky

sloužící pedagogům nejen v mateřských školách pro podporu vzdělávání v již výše zmíněných oblastech. (www.zachranny-kruh.cz)

Mezi další projekty můžeme zmínit mobilní aplikace pro děti všech věkových kategorií, informační bezpečnostní portál pro obce, projekt „Pan Kroužek“, kdy plyšový maskot je využit na místě mimořádné události jako psychologická intervence pro děti přímo postižené mimořádnou události.

V Karlových Varech, Asociace Záchranný kruh společně se svými partnery a městem Karlovy Vary vytvořili investiční projekt pod názvem "Centrum zdraví a bezpečí". Základní myšlenkou centra je soustředění prevence a přípravy dětí ke zvládnutí rizikových situací. Na základě již existujících srovnatelných center ve světě je prokázán znatelný pokles úrazů u těch dětí, které výukou v centru prošly. Prevence dětských úrazů je realizována formou praktického výcviku na trenažérech, a to pro různé věkové a cílové skupiny.

2.7.4 Naše prevence

Informační portál „Naše prevence“ je portál věnovaný požární prevenci a ochraně obyvatelstva, který vznikl při Hasičském záchranném sboru Středočeského kraje. Informační portál je pomocníkem v hledání odpovědí na otázky týkající se požární ochrany a ochrany obyvatelstva. Nalezneme zde mnoho užitečných rad a návodů jak zvládat běžné i mimořádné životní situace. V jednotlivých sekcích se nám představí celorepublikové projekty věnované záchranářům, pedagogům, dětem i veřejnosti. (www.naseprevence.cz) Velkou chloubou tvůrců portálu „Naše prevence“, manželů Kolářových, je i projekt „Domeček rizik“.

S myšlenkou vytvořit novou výukovou pomůcku přišel tehdejší velitel stanice Slaný nrap. David Kolář, DiS., který je instruktorem PVC v rámci programu Hasík CZ. Domeček rizik je zmenšený model domácnosti, který v sobě skrývá jak špatnou, tak vhodnou variantu zařízení a organizace domu. Práce s touto pomůckou spočívá v popisu nebezpečných situací v jednotlivých místnostech. Jakmile se popíše všechny, odhalí se správná varianta. Tento projekt vznikl za spolupráce s Asociací Záchraný kruh, a to konkrétně s panem Lukášem Huttou a paní Ing. Veronikou Krausovou. Domeček dostal několik podob – formu nástěnky, magnetické nástěnky, nebo umístěním do rámu, na který se dá opakovaně malovat smývatelnou fixou. Všechny snahy jsou ale motivovány stejným cílem, a to hravou formou předat dětem důležité informace a naučit je tak získané znalosti použít ve správný okamžik. (Strouhalová, 2015)

2.7.5 Český Červený kříž

Český červený kříž je znám hlavně jako jedna z nejrozšířenějších humanitárních organizací. Kromě humanitární činnosti se zabývají

Znát základy první pomoci by mělo být morální povinností každého z nás. Český červený kříž razí tuto myšlenku a v jejím duchu, prostřednictvím svých oblastních spolků, provádí školení obyvatel. Školení je rozděleno do dvou projektů – výuka první pomoci dětí a mládeže a na to plynule navazující projekt druhý – výuka první pomoci dospělých.

Výuka první pomoci dětí a mládeže je přístupnější než vzdělávání dospělých, zábavným způsobem se jim dá vnuknout základní myšlenka tohoto projektu – záchrana života - pomoc druhému (www.ceskycervenkykruz.eu). Pro tyto účely vydávají řadu výukových pomůcek a pořádají řadu vzdělávacích akcí. Mezi

atraktivní činnost patří vedení zájmu mladých zdravotníků, pro tyto mladé zdravotníky pořádají letní pohybové tábory, školení, soutěže a noho dalšího.

„Výhodou projektu Výuka první pomoci dětí a mládeže je především to, že je určen pro věkové skupiny, které jsou nejvíce přístupné aktivnímu zájmu o tuto problematiku. Jednotlivé části projektu tvoří na sebe navazující systém a právě absolventi celého systému bývají v oblasti laického poskytnutí první pomoci aktivní i v dospělém věku. Naopak nevýhodou projektu je, že nezahrnuje všechny děti, ale jen ty, které mají o tyto znalosti zájem. Jsou motivováni rodiči nebo dobrovolníky ČČK z řad pedagogických pracovníků, organizací pracujících s dětmi a mládeží apod. Snahou ČČK je získat pro tuto činnost co nejvíce dětí a mladých lidí“. (www.ceskycervenkykriz.eu)

Výuka první pomoci dospělých probíhá formou řady typů kurzů a školení. Školení jsou v různých normách znalostí první pomoci, organizována jsou oblastními spolky a určeny jsou ke zvýšení odborné kvalifikace – například Všeobecný sanitář, Pečovatel osob vyššího věku či pečovatel nezdravotnických zařízení. Mezi kurzy lze zmínit kurz zdravotnického instruktora – tento kurz mohou absolvovat pouze členové českého červeného kříže. Dále je možné absolvovat kurz maskérství, na kterém se naučíte maskovat reálná poranění a úrazy.

2.7.6 Vaše cesty k bezpečí

Jde o projekt Jihomoravského kraje, který se zabývá vydáváním edukativních materiálů. Přesný název je „Vaše cesty k bezpečí neb chytré blondýnky radí“. Tento projekt je celorepublikový a je do něj zapojeno více složek IZS (Záchranná služba, Krajská policie Jihomoravského kaje, Hasičský záchranný sbor Jihomoravského

kraje atp.) Tyto materiály radí, jak se zachovat a správně postupovat při běžných druhích ohrožení, včetně ohrožení vlastní bezpečnosti, majetku a zdraví. Naleznete zde 67 přehledně zpracovaných témat, rozložených do 17ti kapitol.

Veškeré materiály jsou volně ke stažení a zároveň je z nich vytvořena publikace. Tato publikace byla přeložena do dvou světových jazyků (angličtina, němčina). Materiály lze využít pro vzdělávání na školách, během preventivní veřejné akce a i v mnoha dalších příležitostech.

Projekt Vaše cesty k bezpečí začal v roce 2014 spolupracovat s programem Hasík CZ a společně je představován zábavnou formou studentům středních škol.

3 CÍLE PRÁCE

Základním cílem teoretické části diplomové práce je přinést ucelený náhled na problematiku preventivně výchovné činnosti v daných složkách IZS a neziskových organizacích. Vymezení a vysvětlení jednotlivých pojmů týkajících se preventivně výchovné činnosti. Dalším cílem teoretické části bylo představení preventivně výchovných programů, které jsou využívány složkami integrovaného záchranného systému ke vzdělávání obyvatel a na kterých se odborníci integrovaného záchranného systému podílejí.

V praktické části je hlavním cílem potvrzení či vyvrácení námi navržených hypotéz. Při tom budeme vycházet z výsledků SWOT analýz a výsledků řízených rozhovorů s jednotlivými garanty, koordinátory, instruktory či lektory příslušných složek a daných preventivně výchovných programů. Rozhovory byly zaměřeny na řešení preventivně výchovné činnosti v daných složkách. Jako doplňující část praktické části diplomové práce bylo zorganizováno veřejné vzdělávací akce Rakovnický den se záchranáři, během níž se konala soutěž pro žáky základních škol.

Cíle práce:

- Přinést ucelený náhled na problematiku preventivně výchovné činnosti v daných složkách IZS a neziskových organizací;
- navržení určitých možností sjednocení vzdělávání napříč složkami IZS;
- zanalyzování silných a slabých stránek jednotlivých PVČ programů;
- zanalyzování příležitostí a hrozeb jednotlivých PVČ programů;
- prověření spolupráce složek v rámci Rakovnického dne se záchranáři

- návrh metodického pokynu jednotného systému vzdelávání a spolupráce v oblasti mimořádných událostí a běžných rizik;

4 METODIKA

4.1 Popis výzkumného šetření

Pro potřeby zpracování diplomové práce jsme zvolili metodu SWOT analýz a formou rozhovorů s garanty, lektory či koordinátory PVČ v jednotlivých složkách. Tyto metody jsme si vybraly z důvodu objektivnosti zmapování silných a slabých stránek PVČ, příležitostí a hrozeb. Výzkumné šetření bylo zahájeno 15. ledna 2017 a ukončeno 30. dubna 2017

4.2 Stanovení výzkumného vzorku

Podmínkou výběru respondentů k řízenému rozhovoru byla jejich příslušnost ve složkách IZS, v případě Armády České republiky byla učiněna výjimka a rozhovor byl proveden přímo s manažerem projektu POKOS, a jejich praxe s vykonáváním preventivně výchovné činnosti.

Respondenti byli rozděleni dle služební příslušnosti. Rozhovory probíhaly v rámci osobního setkání a v případě nejasností formou e-mailové či telefonní komunikace.

Hasičský záchranný sbor v rozhovoru zastoupila paní kpt. Ing. Hana Dejlová Pinkasová – koordinátor preventivně výchovné činnosti ve Středočeském kraji. Za Policii České republiky jsme se ptali na otázky paní plk. Mgr. Zuzany Pidrmanové – koordinátor prevence kriminality, Policejní prezídium České republiky. Za Zdravotnickou záchrannou službu jsme oslovili pana Bc. Marka Hylebranta DiS. – vedoucí krajského a výcvikového školicího střediska ZZS Středočeského kraje. Za Armádu České republiky odpovídal na dotazy pan Ing. Ivan Gerhát – Sekce obranné politiky a strategie Ministerstva obrany České republiky. Za neziskové

organizace jsme oslovili Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska a to konkrétně paní Ing. Moniku Němečkovou – vedoucí ústřední odborné rady mládeže a paní Hanu Lánskou – vedoucí krajské odborné rady prevence Středočeského kraje,

4.3 Výzkumný nástroj

Jako jeden z výzkumných nástrojů jsme pro potřeby diplomové práce použili metodu SWOT analýz. Analýza se dělí na čtyři části, a to silné stránky („S“ strengths), slabé stránky („W“ Weaknesses), příležitosti („O“ Opportunities) a hrozby („T“ Threats). Silné a slabé stránky se týkají interní analýzy, naopak hrozby a příležitosti se týkají externí analýzy (Graseová, 2012). Analýza byla tvořena v návaznosti na cíle práce a formulované hypotézy.

Další z výzkumných nástrojů jsme použili řízený rozhovor. Cílem rozhovoru bylo získání informací o provádění preventivně výchovné činnosti v dané složce, případně neziskové organizaci, se zaměřením na budoucí vývoj, plánované či realizované projekty a akce a výsledky dané práce. Respondenty jsme vybírali dle zaměření, náplně práce a praxe v preventivně výchovné činnosti. Rozhovory trvali cca 60 minut a to buď formou osobního setkání, případně formou telefonického rozhovoru. Všem respondentům byly kladeny stejné dotazy. Setkali jsme se s velice vstřícným jednáním a dobrou spoluprací během tvorby diplomové práce.

Jako doplnění výzkumné části proběhla veřejná akce „Rakovnický den se záchranáři“ během níž soutěžili děti základních škol ve vědomostech a dovednostech z oblasti první pomoci, mimořádných událostí a ochrany obyvatelstva. Tato akce si kladla za cíl zjištění vědomostní výbavy žáků v dané oblasti na Rakovnicku, a poté seznámení učitelů s možnými variantami spolupráce se složkami IZS v rámci výuky této oblasti.

4.4 Stanovení hypotéz

V diplomové práci jsme si stanovili následující hypotézy:

HYPOTÉZA 1 *Předpokládáme, že Hasičský záchranný sbor České republiky má zpracovanou koncepci zabývající se preventivně výchovnou činností.*

HYPOTÉZA 2 *Předpokládáme, že Zdravotnická záchranná služba nemá jednotnou koncepci preventivně výchovné činnosti.*

HYPOTÉZA 3 *Předpokládáme, že projekt POKOS provádí ryze příslušníci Armády České republiky*

HYPOTÉZA 4 *Předpokládáme, že preventivně výchovná činnost je dostupná primárně pro žáky a studenty základních a středních škol.*

5 PREZENTACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

5.1 SWOT Analýzy PVČ jednotlivých složek IZS a neziskových organizací

Dle statistického sledování a z vlastní praktické zkušenosti se domníváme, že preventivně výchovná činnost je na vzestupu. I tak jsou tu určitá rizika, hrozby nebo naopak příležitosti, které ovlivňují preventivně výchovnou činnost.

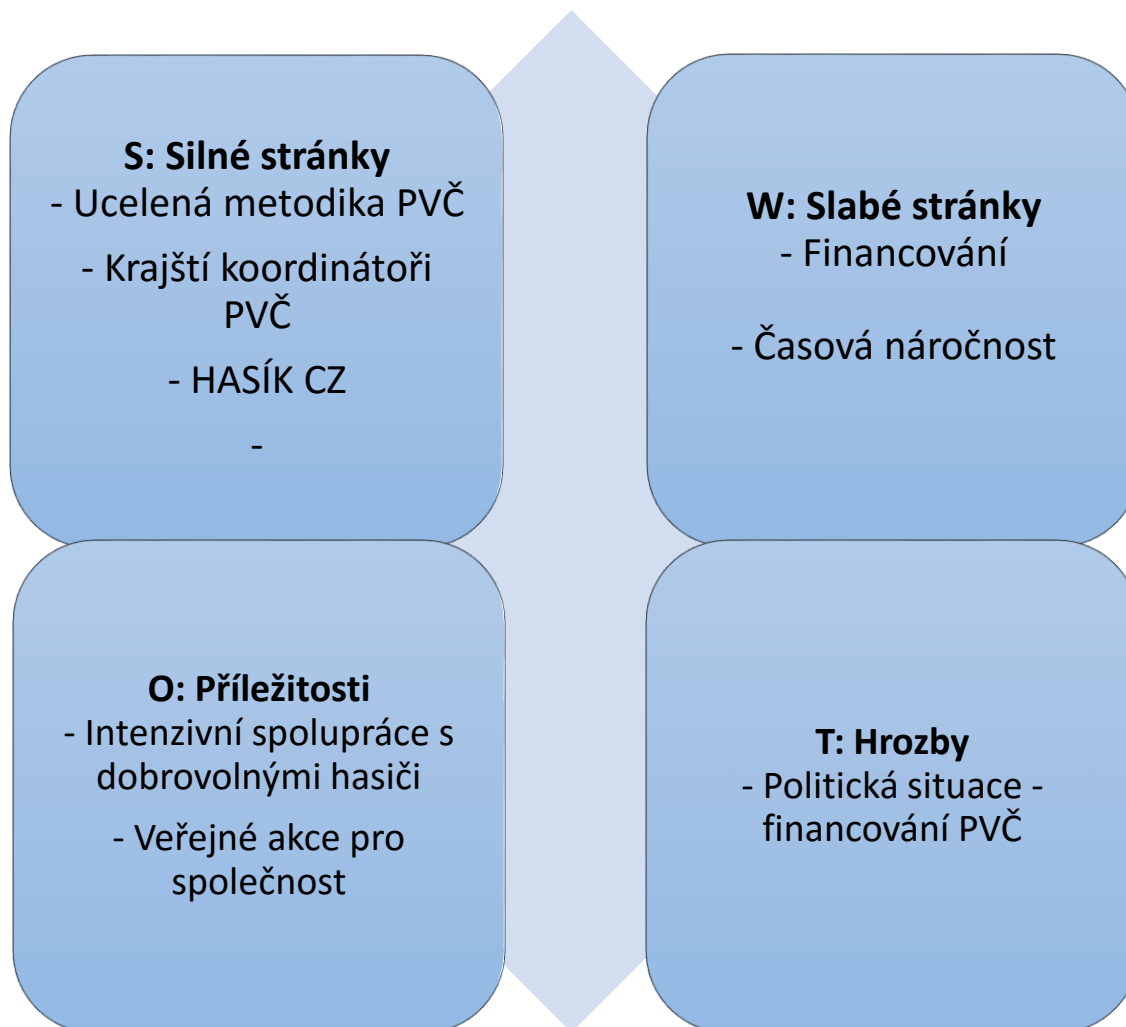
Obr. 1 – SWOT Analýza preventivně výchovné činnosti

Vezmeme-li komplexní pohled na ochranu obyvatelstva dle Konceptce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 a analyzování stavu ochrany

obyvatelstva, najdeme velkou spojitost i s analýzou jednotlivých PVČ jak ve státních složkách, tak i u neziskových organizací a sdružení. Největší hrozbou se všude stává financování vzdělávání a to jak odborníků, tak i obyvatelstva. Naopak lze stavět na stabilním a pozitivním přístupu a důvěry občanů. Jednou z největších příležitostí je možnost zapojení internetu, médií a sociálních sítí. Mezi slabé stránky lze zahrnout nedostatek odborného personálu, který jde ruku v ruce s nedostatečným financováním. Někteří instruktoři a školitelé PVČ jsou sice dobrovolníci, ale ne vždy zaměstnání ve státní sekci, tudíž tyto akce musejí podnikat ze svého volna, případně dovolené.

5.1.1 Hasičský záchranný sbor

Systém vzdělávání obyvatelstva má HZS nejlépe ukotven a zajištěn z celého IZS. Ať jde o vzdělávání odborníků či obyvatelstva. Vzdělávání odborníků a expertů na problematiku krizového řízení je stanoven v koncepci vzdělávání. Je zde zaveden pyramidový systém, příslušníci školí pedagogy a ti poté žáky ve školách. Další obrovskou výhodou hasičského záchranného sboru je zapojování dobrovolných hasičů a rozšiřování tak jejich vzdělání, ale hlavně základny instruktorů PVČ. Mimo jiné mají legislativně danou roční částku na vzdělávání obyvatel. Toto financování je zakomponováno do státního rozpočtu a finance jsou rozdělovány dle počtu obyvatel (6,- Kč na 100 obyvatel). Z tohoto můžeme soudit, že mezi silné stránky HZS patří stabilní systém PVČ, který garantuje minimální částku pro kraj určenou pouze na PVČ. Slabou stránkou a případnou hrozbou do budoucna je minimalizace personálu, která by PVČ vykonávala. Koordinátoři PVČ kraje mají z pravidla na starosti i jiné činnosti. Naopak příležitost je v intenzivní spolupráci s dobrovolnými hasiči a dalšími neziskovými organizacemi či sdruženími s případným vývojem a šířením nových projektů.

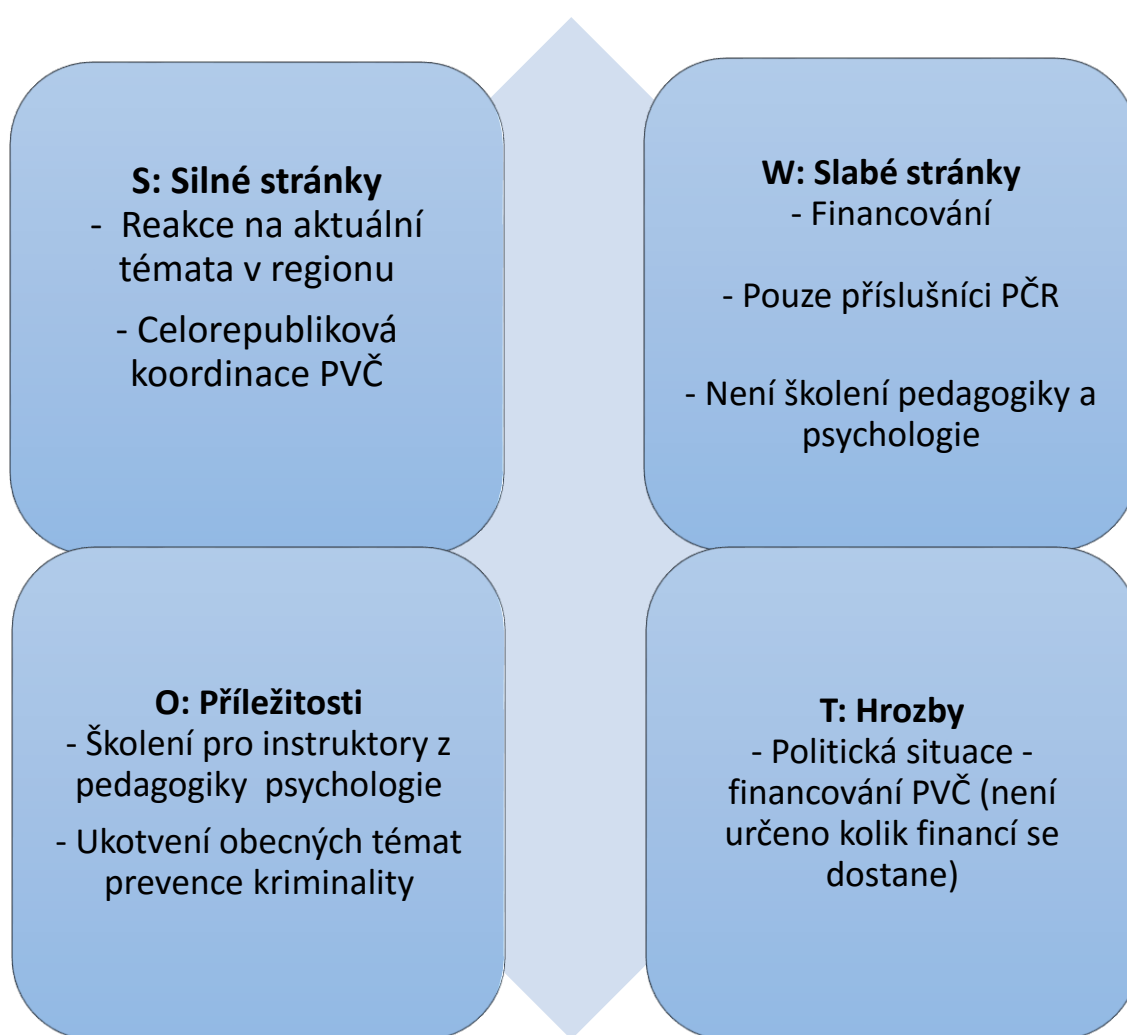

Obr 2. SWOT Analýza PVČ u Hasičského záchranného sboru

5.1.2 Policie České republiky

U této složky je určen koordinátor PVČ celorepublikové úrovně, což rozhodně patří do silných stránek. Lze tvořit statistiky, zajišťovat výpomoc mezi kraji a řídit jednotlivá krajská ředitelství na úseku PVČ. Jednou ze slabších stránek lze brát to, že prevenci v oboru prevence kriminality a jí podobné školí pouze příslušníci policie. Každý kraj si vytváří své vlastní projekty, které se po dobré odezvě dají použít jako celorepublikové. Zde je trochu opodstatněné, že nejsou například

určena témata, která se se mají v danou dobu školit, hasiči například reagují na období – pálení větví, požární rizika o Vánocích atp. Policie nechává krajům volnou ruku, aby mohli reagovat na momentální trestní činnost v regionu. Mezi slabé stránky a případně tedy i hrozby patří to, že instruktoři, kteří primárně vykonávají PVČ nejsou nikterak pedagogicky vzdělávány a připravovány na situace, které mohou nastat. Jednou z příležitostí by tedy mohlo být systematické připravování instruktorů z oblasti pedagogiky a psychologie, případně speciální pedagogiky pro styk s hendikepovanými občany, či seniory.

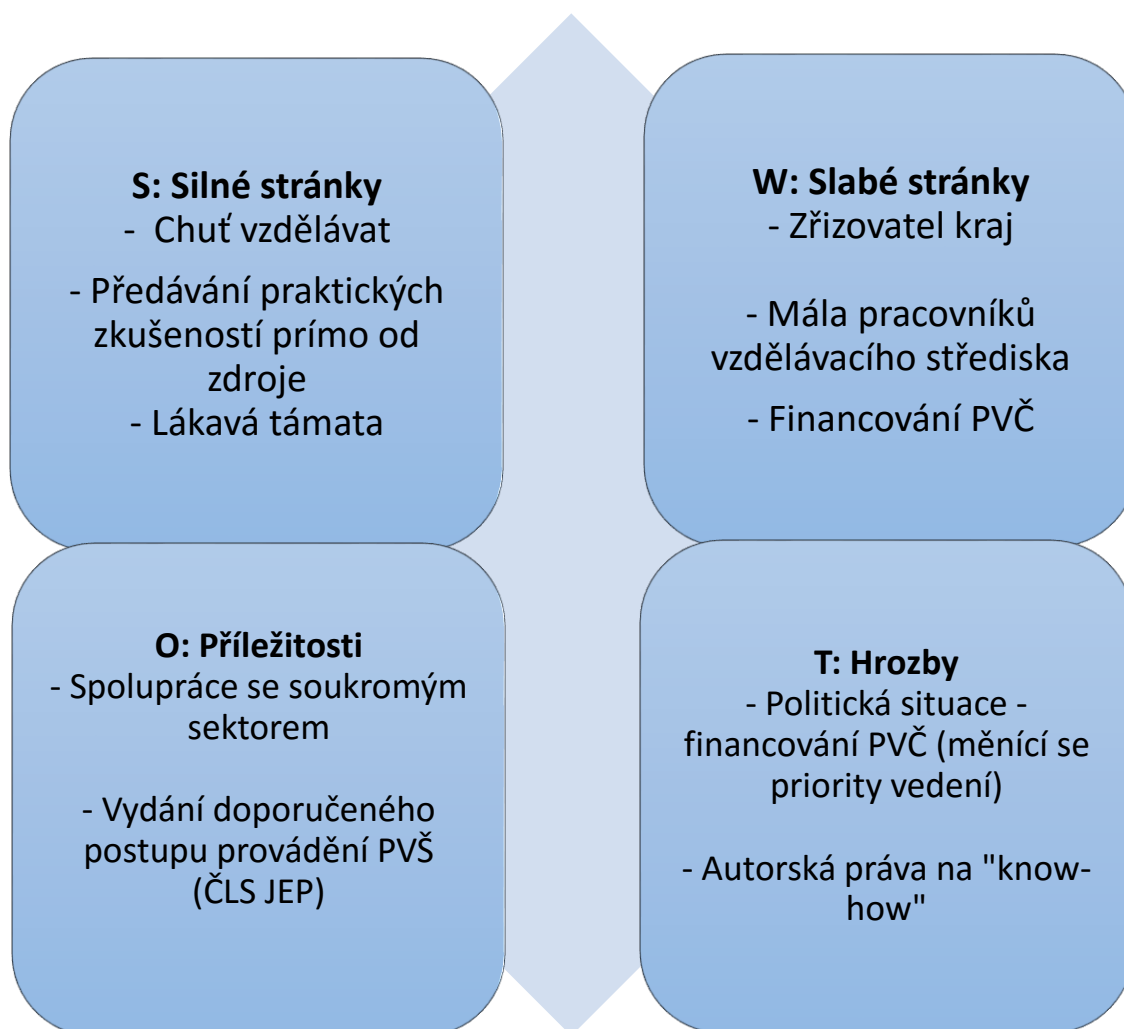
Obr. 3. SWOT Analýza PVČ u Policie České republiky

5.1.3 Zdravotnická záchranná služba

Zdravotnická záchranná služba má ze všech námi analyzovaných složek nejhorší výchozí pozici. Zásluhou této nestability je jednoznačně ten fakt, že složka je zřizována kraji a nemá tedy v ohledu preventivně výchovné činnosti celorepublikovou koordinaci. Zde nejvíce slabou stránkou a ohromnou hrozbou je stránka financování více než kde jinde. Financování zde ovlivňuje politická situace a priority daného vedení. Další z nevýhod vyplývající z financování je v určitém smyslu „nespolupráce“ s okolními kraji. Jakmile si kraj vytvoří své „know-how“ pro zvládání PVČ, opatří si na něj autorská práva, aby jej nemohl někdo další využívat. Naopak velkou příležitostí pro záchranáře může být snazší navázání spolupráce se soukromím sektorem (viz. Spolupráce se společností Zentiva a. s.). V mnoha krajích je také vidět činnost záchranné služby ve spolupráci se sdruženími a jinými organizacemi. Jednou z nejvýznamnějších spoluprací je součinnost Karlovarské záchranné služby a Asociace záchranný kruh a to jak na vydávání výukových materiálech, tak hlavně na realizaci projektu „Svět záchranářů“

Jedním z řešení, nikoliv zavazujícím, ale doporučujícím by mohlo být vydání doporučeného postupu, který by se zabýval preventivní výchovnou činností. Nabízel by podrobnou metodiku vzdělávání obyvatel – pro jakou věkovou kategorii je určen, v jakém rozsahu by měla daná kategorie znát postupy první pomoci apod. V České republice se vydávání doporučených postupů zabývá Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně. Tyto postupy jsou ve velkém využívány mezi záchranáři, proto se domníváme, že zapracování metodiky PVČ v oblasti první neodkladné pomoci by mohlo být příležitostí právě pro Českou lékařskou společnost, konkrétně pak Společnost urgentní medicíny a medicíny

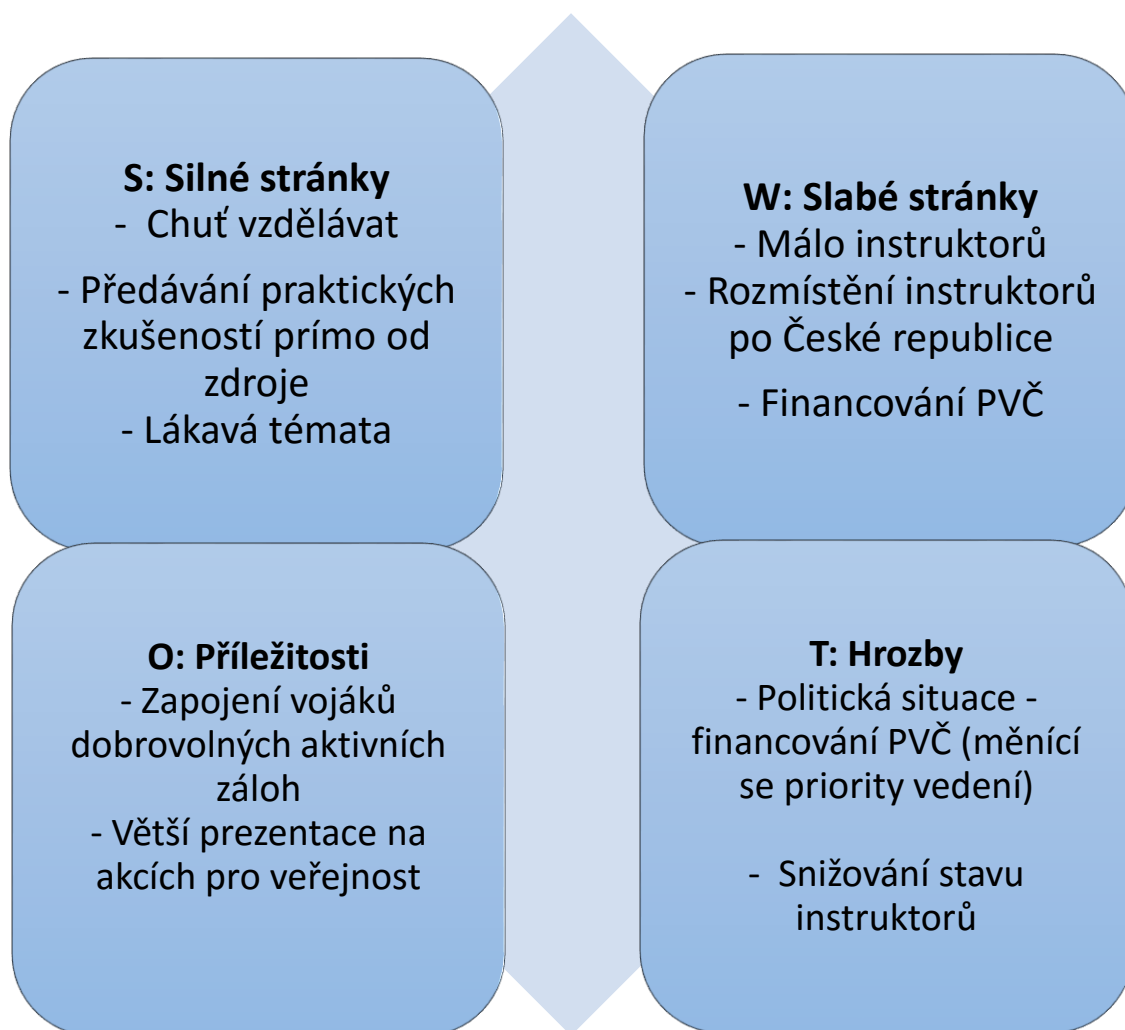
katastrof. Návrh, přijímání či schválení legislativního dokumentu je velice zdlouhavý proces.

Obr. 4. SWOT Analýza PVČ u Zdravotnické záchranné služby

5.1.4 Armáda České republiky

Armáda České republiky plní PVČ prostřednictvím programu POKOS, který spadá pod ministerstvo obrany. U tohoto programu je zpracována metodika pro učitele, kteří mají problematiku obrany státu vyučovat v rámci vzdělávacích programů. POKOS také obsahuje návštěvu školy příslušníkem AČR, který prošel školením tohoto programu.

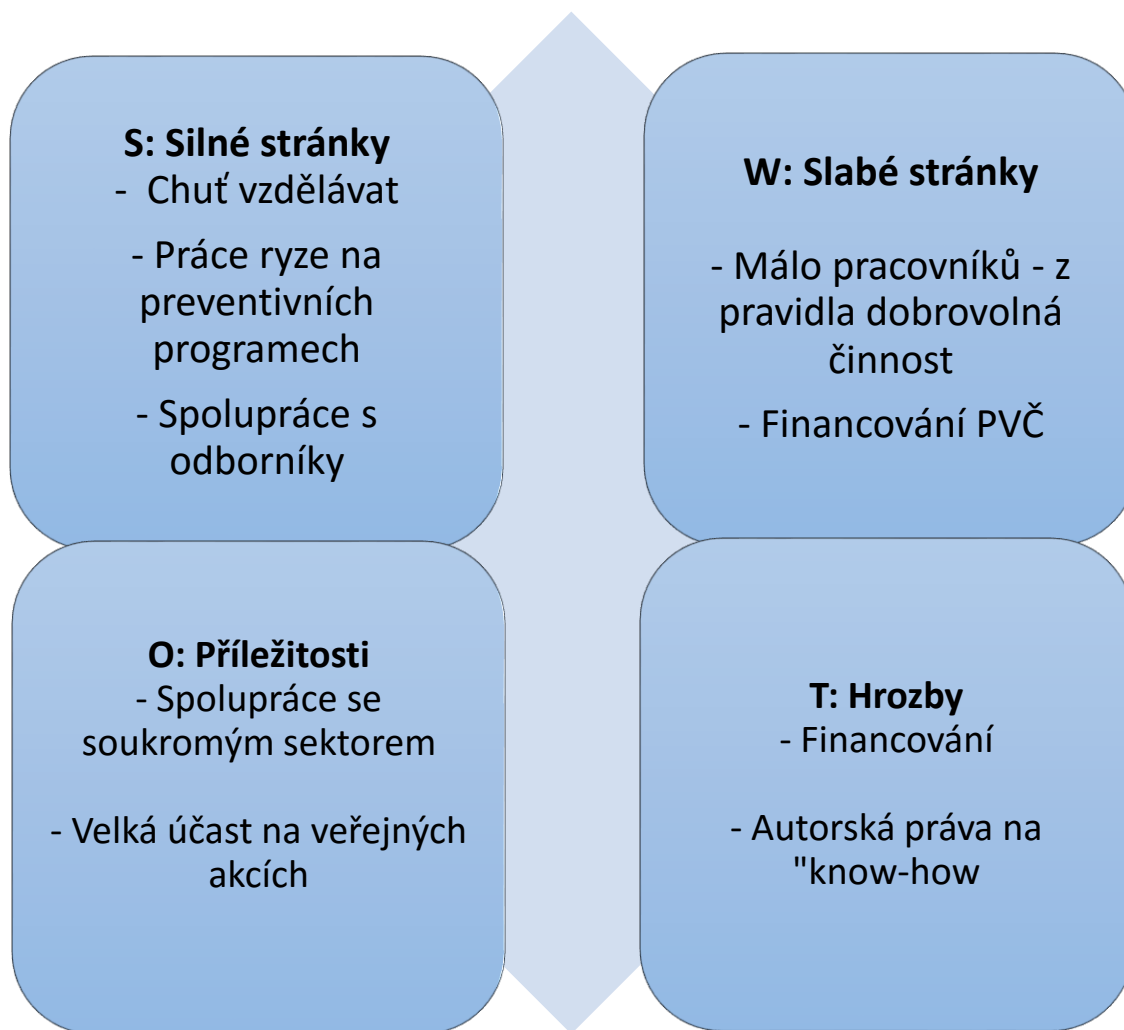

Obr. č. 5 SWOT Analýza PVČ u Armády České republiky

Jednou z nejslabších stránek je povědomost o tomto programu a malá prezentace (minimálně ve Středočeském kraji). Naopak silnou stránkou je systém zvaní a objednávání návštěv tohoto programu. Aktivně se zapojit do tohoto programu může pouze určitá část příslušníků, je jednou z velkých příležitostí například zapojení vojáků z dobrovolných aktivních záloh, kde se mohou vyskytovat i pedagogové.

5.1.5 Organizace zabývající se preventivně výchovnou činností

Tyto organizace mají velice podstatný podíl na komplexním vzdělávání v této oblasti. Organizací je evidováno několik desítek, některé jsou využívány ke komerčním účelům, některé provádějí svoji činnost zdarma. Každá organizace má svůj určitý řád a systém vzdělávání, zde dochází k největší ztrátě či duplicitě informací. Ne všechny organizace spolupracují s odborníky a jejich činnost je tak dostatečně odborná. Naopak máme organizace, které jsou sestaveny ryze z odborníků, viz. Asociace záchranný kruh, či problematika požární ochrany a program Hasík, kterého do naší republiky přivezli přímo hasiči Mikulkové. Tyto organizace opět řeší otázku financování, jsou závislí na vlastních zdrojích, případně na dotacích, či grantech. Silnou stránkou zde je velké spektrum činností, PVČ je zde hlavní činností, nikoliv jedna z mnoha. Příležitostí do dalších let pro tyto organizace by mohla být v dotačním systému MŠMT. Ministerstvo školství a mládeže a tělovýchovy se začíná přiklánět na cestu opětovného šíření osvěty v oblasti obrany obyvatelstva, reaguje tím na situaci ve světě a připravuje se tak na válku. Velkou hrozbou opět je politická situace, na té je velice závislý odtok peněz ze státního rozpočtu.

Obr. 6 SWOT Analýza PVČ Organizací zabývajících se PVČ

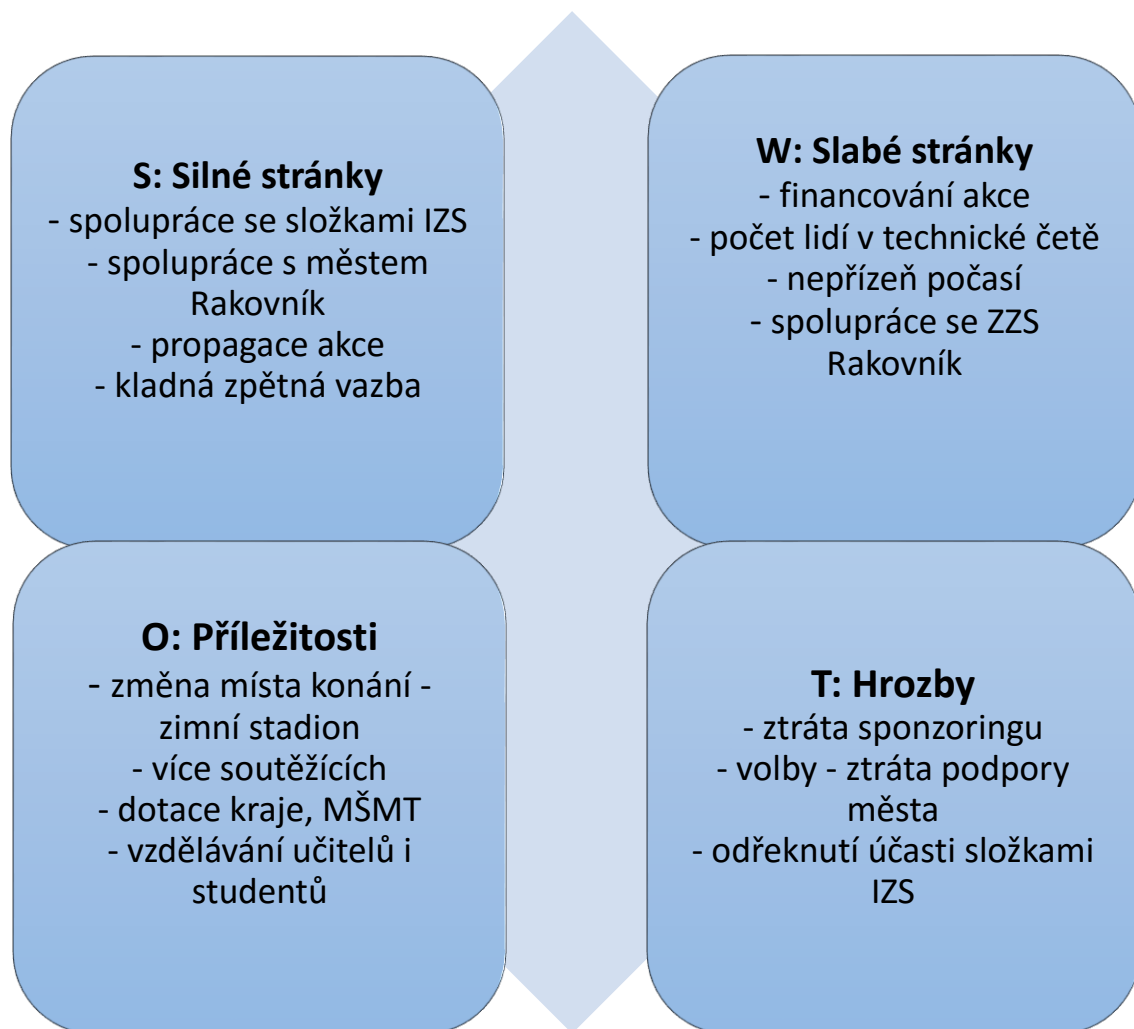
5.2 Vyhodnocení Rakovnického dne se záchranáři

Rakovnický den se záchranáři je preventivně výchovná akce pro veřejnost, během které se konala soutěž pro žáky základních škol. Akce se konala 24. dubna 2017 – její první ročník, na sportovišti 3 ZŠ Rakovník. Během dne proběhla prezentace složek IZS, ukázka techniky a činnosti. Akci organizovalo okresní sdružení hasičů Rakovník – okresní odborná rada prevence (dále jen „OORP

Rakovník“), jejíž vedoucí je autorka práce. Akce proběhla pod záštitou královského města Rakovníka a byla podpořena mnoha sponzory.

Příprava akce trvala tři měsíce, během nichž docházelo k navázání spolupráce mezi OORP Rakovník a jednotlivými složkami IZS. Nejlépe hodnotíme spolupráci s Hasičským záchranným sborem Středočeského kraje – stanice Rakovník a stánkem prevence. Naopak akce se odmítla zúčastnit zdravotnická záchranná služba středočeského kraje – stanoviště Rakovník. Práci záchranné služby obstarala soukromá zdravotnická záchranná služba – Medevac s. r. o. Akce se dále zúčastnil 41. mechanizovaný prapor Armády České republiky, Policie České republiky, Vězeňská služba – věznice Oráčov, Městská policie Rakovník a Záchranná kynologický brigáda Středočeského kraje.

Dne se zúčastnilo 300 obyvatel a 55 soutěžících. Soutěžící plnili šest úkolů z oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí. Setkali jsme se s obavami ze strany nezúčastněných škol z důvodu nedostatečného vzdělání dětí a následného propadu v konečném vyhodnocení. Naopak školy, které se akce zúčastnili, ji hodnotili jako velice zdařilou. Kladně hodnoceno bylo primárně spojení vědomostní a fyzické stránky, soutěže se tak mohli zúčastnit i děti, které běžně školu nereprezentují na ryze sportovních, či ryze vědomostních soutěžích.

Obr: 7 SWOT Analýza Rakovnického dne se záchranáři

5.3 Vyhodnocení rozhovorů

Rozhovory probíhali formou osobního setkání, případně formou telefonního hovoru. Všichni respondenti byli tázáni na praktické příklady preventivně výchovné činnosti v jednotlivých sborech či organizací. Byli dotazováni na metodické zakotvení PVC v jejich oblasti, vzdělávání a odbornost jednotlivých instruktorů, doplňující činnosti, které probíhají v rámci programů a financování programů. Dále byli seznámeni s jednotlivými příležitostmi, které jsme vyhodnotili v rámci SWOT Analýz a dotazováni na osobní názor.

Během rozhovorů jsme se setkali s velice vstřícným přístupem a ochotou spolupracovat. Potvrdilo se nám, že koordinátoři a vykonavatelé PVČ jsou zahlceni i jinou prací, většinou administrativní a nemohou se na plno věnovat ryze preventivně výchovné činnosti.

Každý rozhovor trval cca 60 minut, vždy jsme byli ubezpečeni, že můžeme v případě jednotlivých dotazů dotyčného opět kontaktovat. Velikým benefitem při psaní diplomové práce je navázání kontaktů autorky s jednotlivými koordinátory, lektory či instruktory a domluvení spolupráce do budoucí činnosti Okresní odborné rady prevence, které je autorka vedoucí.

Jednoznačnou hrozbou u všech složek jsme se setkali s financováním. Pracovníci mají motivaci, chuť a zápal tvořit různé projekty, ale nezvládají realizaci pokrýt finančně z peněz státního rozpočtu.

5.4 Návrh opatření pro sjednocení PVČ

Než by došlo ke sjednocení preventivně výchovné činnosti, je nutné si uvědomit diametrální rozdíly ukotvení PVČ u jednotlivých složek IZS. Nejlépe vedenou a koncipovanou preventivně výchovnou činností má hasičský záchranný sbor, jehož systém se osvědčil i v praxi, proto bychom jej dali za vzor i pro ostatní složky IZS. Z toho plynou tedy určená doporučení.

1. Systém vzdělávání vlastních instruktorů z oblasti pedagogiky a psychologie. – zde je potřeba si uvědomit náročnost výuky. Umět reagovat na určité situace, které během výkladu mohou nastat.

2. Začlenění speciální pedagogiky – jde o školení hendikepovaných či senilních obyvatel, kteří potřebují specifický přístup a nutnou dávku empatie.
3. Analýza a vyselektování podstatných informací – často se stává, že odborník, který školí, zabředne rozsáhle do tématu a už nezbyde čas na vyložení další, podstatné látky.
4. Pyramidový systém vzdělávání – ustálení jednotlivých témat, jejich rozsah a pro jakou věkovou kategorii jsou určeny. Vytyčit si základy, na které se dá do budoucna plynně navázat další, rozšiřující látka

Společným krizovým bodem je zde financování preventivně výchovné činnosti, tento problém je u všech složek IZS. Minimální finanční opatření má zakotven jen hasičský záchranný sbor, který má garantovanou minimální částku na PVČ. Zde doporučujeme ostatním složkám zakotvení financování ve svých metodikách, doporučených postupech a v tom nejlepším případě přímo v legislativním rámci

Optimální stav by byl v moment, vydání zákona o ochraně obyvatelstva, pod který preventivně výchovná činnost padá. A v něm řešena povinnost složek provádět PVČ, povinnost, zabezpečení finančního plnění PVČ, povinnost vykazovat a statisticky evidovat činnost.

Metodický pokyn by měl být zpracován pro každou složku strukturálně stejně. Určení hodin provádění dané činnosti, pro jakou věkovou kategorii je činnost určena a základní popis probírané látky. Mělo by zde být zakotveno, jaké minimální znalosti má mít instruktor či lektor PVČ z oblasti pedagogiky a psychologie.

Velkou příležitostí pro sjednocení preventivně výchovné činnosti je stanovení jednoho odborníka, který bude mít na starosti pouze problematiku vzdělávání obyvatelstva a nikoliv i další administrativní věci. Očekáváme tak zkvalitnění výkazů práce, vedení statistik proškolených občanů, větší kapacitu akcí zaměřených na prevenci. Opět zde ale narážíme na problematiku financování.

5.5 Vyhodnocení cílů práce

V diplomové práci jsme si stanovili několik cílů, prvním z nich bylo přinést ucelený náhled na problematiku preventivně výchovné činnosti v daných složkách IZS a neziskových organizacích. V teoretické části práce jsme popsali pojmy a povedlo se nám obsáhnout první z cílů.

Druhým z cílů bylo navržení určitých možností ke sjednocení vzdělávání obyvatelstva napříč složkami IZS. Tato navržení jsou zakotvena v rámci SWOT analýz daných složek a organizací zbývajících se PVČ. Zjistili jsme, že jediná složka, která disponuje metodikou PVČ je hasičský záchranný sbor. Doporučili jsme tedy stávajícím složkám zapracovat metodiku přípravy instruktorů a také metodiku a rozsah učiva pro konkrétní věkovou kategorii.

Třetím a čtvrtým cílem bylo zanalyzování silných, slabých stránek a příležitostí a hrozeb jednotlivých PVČ programů a složek IZS. Toto zanalyzování je prováděnou SWOT analýzou. Nejčastěji jsme narazili na problém s financováním preventivně výchovné činnosti a to jak v organizacích, tak i v jednotkách IZS.

Předposledním cílem práce bylo prověření složek v rámci Rakovnického dne se záchranáři, kde se jednalo o veřejnou preventivní akci, kterého se zúčastnili

všechny analyzované složky. Zjistili jsme, že jednotky IZS akci tohoto zaměření a tohoto měřítka rádi uvítají a zapojí se i do případných příštích ročníků

Posledním cílem je návrh metodického pokynu jednotného systému a spolupráce v oblasti mimořádných událostí a běžných rizik. Tento návrh vychází primárně z dokumentace hasičského záchranného sboru a je zde implementováno vzdělávání a příprava instruktorů a lektorů PVČ a dále návod na tvorbu metodiky vzdělávání dané věkové kategorie včetně znalostí, které by měla daná kategorie znát.

5.6 Vyhodnocení hypotéz

HYPOTÉZA 1 *Předpokládáme, že Hasičský záchranný sbor České republiky má zpracovanou koncepci zabývající se preventivně výchovnou činností.*

S hypotézou č.1. souvisí SWOT Analýza č. 1

Zjistili jsme, že Hasičský záchranný sbor má zpracovanou koncepci vzdělávání v krizovém řízení, která se zabývá vzdělávání expertů, odborníků, ale také pedagogů, starostů a posléze i obyvatel.

Na základě vyhodnocení výsledků lze konstatovat, že se nám hypotéza 1 potvrdila

HYPOTÉZA 2 *Předpokládáme, že Zdravotnická záchranná služba nemá jednotnou koncepci preventivně výchovné činnosti.*

S hypotézou 2 souvisí SWOT Analýza č. 3

Zjistili jsme, že vzhledem k tomu, že záchranná služba je zřizována kraji, nikoliv státem, není zde koordinátor, který by hlídal, vyhodnocoval a jednotně systematizoval PVČ na celorepublikové úrovni

Na základě vyhodnocení výsledků lze konstatovat, že se nám hypotéza 2 potvrdila

HYPOTÉZA 3 *Předpokládáme, že projekt POKOS provádí ryze příslušníci Armády České republiky*

S hypotézou 3 souvisí SWOT Analýza č. 4

Zjistili jsme, že ministerstvo obrany v rámci programu POKOS používá k osvětě pouze příslušníky Armády České republiky, je zde problém s malým množstvím instruktorů, kteří jsou lokalizováni pouze v místech, kde se nachází útvar Armády České republiky. Zde jsme doporučili rozšíření kompetencí i na vojáky dobrovolných aktivních záloh

Na základě vyhodnocení výsledků lze konstatovat, že se nám hypotéza 3 potvrdila

HYPOTÉZA 4 *Předpokládáme, že preventivně výchovná činnost je dostupná primárně pro žáky a studenty základních a středních škol.*

S hypotézou 3 souvisí SWOT Analýza č. 1

Zjistili jsme, že většina námi řešených témat – ochrana obyvatelstva, obrana státu, chování za mimořádných situací je od roku 2013 začleněna do rámcových vzdělávacích programů, takže tuto látku jsou děti povinni probrat v rámci výuky.

Dalším faktem je, že děti a mládež jsou nejsnadněji vzdělávanou skupinou obyvatelstva, právě díky školním povinnostem.

6 DISKUZE

V praktické části diplomové práce jsme analyzovali PVČ v jednotlivých složkách IZS a organizacích, zabývajících se preventivně výchovnou činností, dále pro větší objektivnost výsledků jsme provedli rozhovory s jednotlivými aktéry preventivně výchovné činnosti a snažili jsme se jim doporučit naše výstupy. Dále jsme se zabývali organizací preventivně výchovné akce Rakovnický den se záchranáři, která byla určena veřejnosti a během níž probíhala vědomostní soutěž žáků základních škol. Posledním výstupem naší práce je návrh bodů složkám IZS k možnému sjednocení preventivně výchovné činnosti. Tyto body vycházejí z velice dobře zpracované koncepce a zkušeností hasičského záchranného sboru.

V hypotéze 1 jsme se zabývali otázkou, zda má Hasičský záchranný sbor ucelenou metodiku a koncepci pro vzdělávání. Tato hypotéza se potvrdila. Popisu koncepce vzdělávání v krizovém řízení se věnuje také kolektiv autorů z Ministerstva vnitra – Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, který vydal v roce 2015 skriptum – Ochrana obyvatelstva a krizové řízení. Na systém vzdělávání jsme se dotazovali i paní kpt. Ing. Hany Pinkasové Dejlové, ta nás seznámila se vzděláváním instruktorů PVČ ve středočeském kraji. „Ve středočeském kraji vzděláváme instruktory v rámci projektu Hasík CZ, instruktoři se účastní úvodního a supervizního semináře, (každý seminář je na jeden víkend). Během semináře je jim představena myšlenka tohoto programu, jsou jim přiblížena vybraná témata, která se přednáší dětem a to vše velice zábavnou formou. Školitelé jsou přímo „tatínci“ programu, kteří jsou doplněni o psychologa, který přibližuje práci s dětmi. Mezi jednotlivými semináři mají účastníci 3 týdny na to, aby vědomosti získané v úvodu využili v praxi na základních školách a během supervizního semináře prokonzultovali případné

nejasnosti a zážitky z praxe. Jako závěrečná zkouška je pro dvojici účastníků vymyšlena určitá mimořádná situace, která může nastat během výuky na škole a účastník (budoucí instruktor) si musí se situací poradit.“ Zjišťovali jsme, jaké nepříjemné situace mohou tedy nastat a co si lektoři kurzu připravují. „Závěrečná zkouška probíhá tak, že dva zkoušení jdou za dveře, lektoři zbytku účastníkům rozdají úkoly a probíhá simulace vyučovací hodiny, během níž můžete narazit na dítě s poruchou vnímání, unavenou třídu, kterou látka nezajímá, s epileptickým záchvatem a podobně.“ Dále nám paní kapitánka představila audioprojekt, který ve Středočeském kraji právě probíhá, jde o projekt krátkých videí s názvem OČMU. „OČMU znamená – Ochrana člověka za mimořádných událostí. Jde o projekt krátkých videí, která jsou natočena na konkrétní aktuální téma (Rizika o vánocích, vypalování travnatých porostů, pouštění lampionů štěstí atp.) tato videa jsou poté zveřejněna na internetových stránkách youtube.cz a zde jsou volně k dispozici. Hlavní myšlenkou je prezentace videí ve školách v rámci výuky a to každou první středu v měsíci po odznění signálů zkouška sirén.“

Druhou hypotézou jsme se zabývali preventivně výchovnou činností a její koordinací u zdravotnické záchranné služby. Jak již bylo řečeno, zřizovatelem záchranné služby jsou v České republice kraje. Není žádné celorepublikové koordináční a řídicí středisko. Tato hypotéza se nám potvrdila.

„V současné době existuje již mnoho aktivit věnovaných zvýšení informovanosti a vzdělanosti obyvatelstva, a tím i ke změně jejich postoje k této problematice. K tomu jsou zavedeny projekty, školení a jiné aktivity, které si připravují své instruktory, jež by nadále měli tuto činnost vykonávat. Vše je však zatím nesourodé. Bohužel dochází k duplicitě, nebo přímo k absenci realizace jednotlivých činností. Proto je nezbytně nutné utvořit jednotný systém vzdělávání

a spolupráce a stále reagovat na nové hrozby a modernější dobu. (Tilcarová, 2014) S touto myšlenkou přišla Mgr. Eleonóra Tilcarová z generálního ředitelství a s touto myšlenkou je také psána Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030, zde je stanoven stav a cíle ochrany obyvatelstva jako celku, do níž spadá i preventivně výchovná činnost.

Na preventivně výchovnou činnost a její zakotvení jsme se ptali Bc. Marka Hylebranta DiS. ze záchranné služby Středočeského kraje. „U nás je prevence řešena na úrovni krajů – co kraj, to jiný zřizovatel, to jiné možnosti realizace, jiné financování a jiná priorita. Ve Středočeském kraji máme za sebou pár úspěšných projektů a každý rok se počty proškolených obyvatel zvyšují. Bohužel není ale dostatek lidí, kteří by prevenci vykonávali. Velkou výhodou je zde předávání informací přímo od zdroje – výjezdový záchranář předává informace posluchačům.“ Na dotaz, zda by uvítal, jako školitel, metodiku vzdělávání byl pro zavedení doporučeného postupu. „Metodiku bych rozhodně uvítal, je potřeba připravit záchranáře na PVC. Když si stoupnete před děti, ale i před dospělé a začnete jim vyprávět odborné názvy a říkat jen teorii, nikdy si toho neodnesou tolik, jako když jim to podáte hravou a zábavnou formou. Toto si většina záchranářů, kteří mají možnost působit na obyvatelstvo, neuvědomuje. Rozhodně se mi líbí myšlenka postupného „pyramidového“ vzdělávání. Sám mám zkušenosti se vzděláváním dětí již v předškolním věku a i ty by měli znát základy první pomoci. Když je k čemu přidávat a rozšiřovat znalosti, je celá činnost efektivnější a i pocitově lépe vnímána ze strany dětí.“ Ptali jsme se jej i na návrh našeho opatření, zda by mohlo nejednotnou preventivně výkonnou činnost řešit doporučené nařízení ČLS JEP, odpověď byla opět kladná, „Tato myšlenka se mi líbí, ČLS JEP vydává veškerá možná doporučení týkající se poskytování neodkladné první pomoci a metodiky jsou zpracovány odborně a komplexně.“

Rozhodně jde o rychlejší řešení, než čekat na legislativní dokument, schvalování těchto dokumentů může trvat někdy i roky. Doporučený postup není sice zavazující, ale věřím tomu, že většina záchranných služeb by jej využívala.“ Bc. Marka Hylebranta jsme se ptali, jaké projekty byly prováděny v rámci PVČ na středočeské záchraně. „ Jeden z nejnovějších projektů je divadélko pro děti, které se jmenuje „První pomoc se záchranářem Markem“ tento projekt spojuje divadélko a projekci krátkého animované filmu o lenochodovi s opičkou „Haló, co se stalo?“ Tento projekt a video je šířeno v celém kraji. Video je poskytováno školám a to buď jako výukové video, nebo video, které bude vysíláno na informačních panelech. Během divadelního představení je semnou na podiu velký plyšový mobil a plyšová sanitka. S tímto děti dokáží zaujmout.

Hypotézou 3 jsme se zabývali preventivně výchovným programem POKOS a jeho školiteli, kde jsme se domnívali, že školitelé jsou ryze příslušníci Armády České republiky. Tato hypotéza se nám potvrdila. Ing Ivan Gerhát, z ministerstva obrany nám k programu přípravy občanů k obraně státu řekl, že jde o projekt, který se snaží vyplnit díru po absenci branné povinnosti, její odvodové části a snaží se mezi obyvateli šířit osvětu. Na dotaz, zda nezvažuje ministerstvo obrany zapojení dobrovolných aktivních záloh do instruktorských pozic tohoto programu, odpověděl: „Tato myšlenka nás nikdy nenapadlo, rozhodně je to velice diskutabilní bod. Dalo by se zde využít jejich civilního povolání, v aktivních zálohách máme i pedagogické pracovníky, kteří mají k dětem a mládeži blíže.“ Další dotaz směřoval na vzdělávání instruktorů, kteří PVČ provádí. „Instruktory si školíme, máme sepsanu i metodickou pomůcku pro pedagogy, kde je ukotven základ, který by měl každý znát. Jde o systematickou metodiku, ve které je stanoveno jaké vědomosti mají děti v daném ročníku mít. Součástí metodiky jsou i testové otázky“.

V poslední čtvrté hypotéze jsme se zabývali, zda je opravdu nejjednodušší vzdělávat děti a mládež. Tato hypotéza se nám potvrdila. Vzdělávání ochrany obyvatelstva za mimořádných událostí a příprava obyvatel k obraně státu byli v roce 2013 zakotveny do rámcových vzdělávacích programů. Tato tematika se promítá celým studiem a je doplňována vybranými vzdělávacími programy, exkurzemi, účastí na veřejných akcích a mnoho dalšího. Každá složka si prevenci řeší po svém a s ohledem na podmínky, které mají k uskutečnění PVČ. Na vzdělávání dětí a mládeže jsme se zeptali Ing. Moniky Němečkové, vedoucí odborné rady mládeže při Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska „V rámci dobrovolných hasičů probíhá vzdělávání mladých hasičů celoročně. Celoroční činnost je komplexní a pomyslně se dá rozdělit na vzdělávací a výkonnostní část. Vzdělávací část je zastoupena plněním odznaků odborností a specializací, na která se děti připravují se svými vedoucími a ve svém volném čase. U odznaků odborností jde o prokázání vědomostní skladby. U odznaků specializací mladí hasiči prokazují i manuální činnost. Výkonnostní část rozvíjíme také během celého roku a to hrou Plamen, či celoroční činnosti dorostu. Každý rok jsou zveřejňovány výkonnostní tabulky, které se mladí hasiči snaží překonávat. Hra Plamen v letošním roce slaví 45 let své existence a vývoje, jde o propojení vědomostí a sportovní činnosti. Děti v podzimních kolech běhají tzv. Závod požárnícké všestrannosti, během níž prokazují své znalosti. V jarní části plní lehce atletické disciplíny, disciplíny vycházející z CTIF a také královský požární útok, který patří mezi nejoblíbenější disciplíny. Dále v dětech rozvíjíme dobrovolnost a lidskost. Sdružení se zapojuje do celorepublikových projektů jako je prodej kytiček v rámci Českého dne proti rakovině, nebo například projekt 72 hodin, který je založen na dobrovolnictví.“ Dále jsme se ptali na spolupráci sdružení s ostatními orgány či složkami IZS. „Zrovna nedávno jsme navázali spolupráci s HZS Středočeského kraje a to v rámci natáčení projektu OČMU – ochrana člověka za mimořádných

událostí. Dále naši dobrovolní hasiči spolupracují s HZS a Citadela Bruntál na realizaci programu Hasík CZ. Naši hasiči jsou také zapojeni jako dobrovolníci v Českém Červeném kříži a podílejí se na aktivním chodu preventivně výchovné činnosti. Při rozhovoru s paní Hanou Lánskou, která dělá při Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska vedoucí krajské odborné rady prevence jsme narazili na problém, který se týká aktivity ústřední rady prevence při sdružení hasičů. „Mezi hlavní činnosti ústřední rady prevence patří koordinace soutěže požární ochrana očima dětí, která se koná během prvního pololetí každého roku, rada se snaží reagovat na aktuální problémy v oblasti požární ochrany a vydávat učební texty pro preventisty obcí.“ Na dotaz, zda je ve Středočeském kraji dostatek preventistů, potažmo v České republice nám paní Lánská odpověděla následovně: „ Stav preventistů ve středočeském kraji postupně narůstá a začíná být o tuto činnost větší zájem než v posledních letech. Je to hlavně zapojením mladé krve, která se nebojí udělat něco nad rámec svého sboru. Stále se ale setkáváme s tím, že činnost na okrese není nikterak obohacena a dochází tak k uvadání. Líbil se mi tah začínající rady prevence v Rakovníku a to organizace závodů pro žáky základních škol, doufám, že tato aktivita se bude rozvíjet i do dalších let“.

O preventivně výchovné činnosti píše ve své bakalářské práci také kolegyně Řeháková, která se zajímala o přístup učitelů k výuce ochrany za mimořádných událostí a také dospěla k názoru, že mezi nejsnadněji vzdělavatelnou část populace lze zahrnout děti a mládež školou povinné. (Řeháková, 2014) Dalším, kdo se ve své práci věnuje preventivně výchovné činnosti mezi dětmi je Ladislav Pecina ve své diplomové práci, ukazuje zde činnost mladých hasičů jako volnočasovou aktivitu (Pecina, 2013). Sama autorka se ve své bakalářské práci zabývala volnočasovou aktivitou mladých hasičů, ve své práci potvrdila zájem vedoucích mladých hasičů o zapojení do programu Hasík CZ. Počty šlo o 33 zájemců ze 110 tázaných

respondentů. V diplomové práci kolegyně Tesařové z Masarykovy univerzity na téma zapojení branné výchovy do českého školství se potvrdila užitečnost metodiky vzdělávání učitelů v odbornosti obrany státu.

7 ZÁVĚR

V naší práci jsme se zaměřili na možnosti sjednocení preventivně výchovné činnosti u složek IZS, konkrétně tedy Hasičského záchranného sboru, Policie České republiky, Zdravotnické záchranné služby, Armády České republiky a neziskových organizací a sdružení jako jsou Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, Citadela Bruntál, Český Červený kříž a Asociace záchranný kruh. Tyto programy jdou ruku v ruce s činností složek IZS. Složky využívají publikací a vzdělávacích materiálů pro svůj vzdělávací systém mladých hasičů. Naopak příslušníci sborů se stávají instruktory těchto programů a tvoří tak nedílnou součást projektu. Tato informace by mohla být jedním z hybných prvků pro společný vzdělávací systém, který je strategickou prioritou dle Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030. (Strouhalová, 2015) Zpracovali jsme SWOT Analýzy jednotlivých složek a organizací a vyzdvihli jsme silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby. V této diplomové práci jsme se zaměřili na metodiky PVČ v jednotlivých složkách a navrhli jsme opatření, která by mohla vést k jednotnému systému vzdělávání obyvatelstva v této dané oblasti. Nejdůležitější je zakotvení systému postupného vzdělávání již od předškolních dětí a na to navazovat látku, kterou by si každý měl pamatovat. Tento systém velice dobře funguje například u Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska a to v rámci celoroční činnosti mladých hasičů. Jak napsal v knize Dějiny boje s ohněm Jakub Černý: „K pokračování vznešené hasičské myšlenky nezištné lásky k bližnímu a idey pomoci v nouzi potřebným je třeba vychovávat další generace od jejich mladých let, proto musím vyzdvihnout dobrovolné hasičské spolky a požární sport (respektive hry pro mladé hasiče), díky nimž hasičská idea dobrovolnosti a solidarity mezi lidmi přetrvává a stále se šíří i mezi těmi nejmenšími, z nichž právě vyrostou ti nejodhodlanější kovaní hasičští

dobrovolníci. Nebo v to, alespoň při pohledu na nadšené výrazy ve tvářích našich mladých hasičů, kteří jsou hrdí na to, že *jsou hasiči*, pevně doufám. Sám se ve skrytu duše dmu pýchou a onou dětskou radostí, že mohu být součástí hasičské rodiny.“ (Černý, 2015) Je důležité, ba i nutné tuto myšlenku udržet. Jde o jeden z fungujících modelů, kde můžeme už v útlém dětském věku probudit v dítěti lásku k požární ochraně, první pomoci, či prevenci mimořádných událostí a vychovat tak uvědomělého občana, případně velkého odborníka tělem i duší.

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

PVČ – Preventivně výchovná činnost

SH ČMS – Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska

IZS – Integrovaný záchranný systém

HZS – Hasičský záchranný sbor

AČR – Armáda České republiky

PČR – Policie České republiky

ZZS – Zdravotnická záchranná služba

ČLS JEP – Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně

POKOS – Příprava obyvatel k obraně státu

MU – Mimořádná událost

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. GRASSEOVÁ, Monika; DUBEC, Radek; ŘEHÁK, David. *Analýza podniku v rukou manažera*. 2. vyd. Brno : BizBooks, 2012. ISBN 978-80-265-0032-2.
2. *112: odborný časopis požární ochrany, integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva*. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2014. ISBN 1213-7057. ISSN 1213-7057.
3. *112: odborný časopis požární ochrany, integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva*. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2013. ISBN 1213-7057. ISSN 1213-7057.
4. *112: odborný časopis požární ochrany, integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva*. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2015. ISBN 1213-7057. ISSN 1213-7057.
5. *POLICISTA: Číst, pomáhat a chránit*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, s. p. o., 2016, (9). ISSN 1211-7943.
6. *POLICISTA: Číst, pomáhat a chránit*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, s. p. o., 2017, (2). ISSN 1211-7943.
7. *POLICISTA: Číst, pomáhat a chránit*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, s. p. o., 2017, (4). ISSN 1211-7943.
8. ČERNÝ, Jakub. 2015. *Dějiny boje s ohněm*. 1. Zlín: AcE. s. r. o. ISBN 978-80-87492-44-4.
9. ČESKÁ REPUBLIKA. Pokyn k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů. 2003. In: [Http://www.atre.cz/zakony/page0374.htm](http://www.atre.cz/zakony/page0374.htm). Praha. Dostupné také z: <http://www.atre.cz/zakony/page0374.htm>
10. HORÁK, Rudolf. 2011. *Průvodce krizovým plánováním pro veřejnou správu*. Praha: Linde, 456 s. ISBN 978-807-2018-277.

11. KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše, Danuše KRATOCHVÍLOVÁ a Libor FOLWARCZNY. 2013. *Ochrana obyvatelstva*. 2., aktualiz. vyd. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 177 s. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-134-7.
12. MIKULKA, Bohdan, Štěpán MIKULKA a Miroslav PIŇOS. MINISTERSTVO VNITRA, GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany: Příručka pro učitele základních a speciálních škol*. 1. Praha: Ministerstvo vnitra, generální ředitelství Hasičského záchranného sboru, 2003. ISBN 80-86640-21-3.
13. MIKULKA, Bohdan, Štěpán MIKULKA a Miroslav PIŇOS. MINISTERSTVO VNITRA, GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU. *Výchova a prevence v oblasti požární ochrany: Příručka pro učitele středních škol*. 1. Praha: Ministerstvo vnitra, generální ředitelství Hasičského záchranného sboru, 2005. ISBN 80-86640-35-3.
14. MIKULKA, Bohdan, Štěpán MIKULKA a Miroslav PIŇOS. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva: příručka pro instruktory*. 2. Bruntál: Citadela Bruntál, 2008.
15. MINISTERSTVO VNITRA - GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČESKÉ REPUBLIKY. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030*. 1. Praha, 2013.
16. PECINA, Ladislav. *Požární ochrana jako volnočasová aktivita dětí*. Brno, 2013. Dostupné také z: http://is.muni.cz/th/322710/pedf_m/DP_do_ISu_PDF.pdf. Diplomová práce.
17. POKORNÝ, Jiří a Libor FOLWARCZNY. HZS MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE. *Koncepce preventivně výchovné činnosti: Vzdělávání žáků základních škol v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva*. 1. Ostrava, 2005.

18. ŘEHÁKOVÁ, Jana. *Připravenost žáků základních škol v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí a běžných rizik*. Kladno, 2014. Bakalářská práce.
19. STROUHALOVÁ, Zuzana. *Preventivně výchovná činnost jako volnočasová aktivita dětí*. Kladno, 2015. Bakalářská práce.
20. SDRUŽENÍ HASIČŮ ČECH, MORAVY A SLEZSKA,. 2008. *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů: Studijní materiál pro přípravu vedoucích a instruktorů mladých hasičů k získání kvalifikace III. a II. stupně.. 1.* Nové Město nad Metují. Dostupné také z: <http://dh.cz/dokumenty/mladez/vzdelani/vedouci/ucebni-texty.pdf>
21. TILCEROVÁ, Eleonóra a Jaromír ŠIMAN. 2014. Příprava občanů v oblasti ochrany obyvatelstva. In: ŠENOVSKÝ, Michail (ed.). *Ochrana obyvatelstva 2014: Sborník přednášek XIII. ročníku mezinárodní konference*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, s. 2. ISBN 978-80-7385-142-2. ISSN 1803-7372.
22. TESAŘOVÁ, Radka. *Branná výchova a obrana státu v České školství*. Brno, 2016. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Radim Štěrba, Ph.D.
23. JANKŮ, Tereza. *K problematice obrany vlasti ve výuce výchovy k občanství*. Brno, 2015. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Radim Štěrba, Ph.D.
24. HUTTA, Lukáš. Asociace Záchranný kruh. *Záchranný kruh: Kdo jsme?* [online]. 2012 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: www.zachranny-kruh.cz
25. KELNAROVÁ, Jarmila. *První pomoc I: pro studenty zdravotnických oborů. 2., přeprac. a dopl. vyd.* Praha: Grada, 2012. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-4199-4.
26. *Ochrana obyvatelstva a krizové řízení: skripta*. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2015. ISBN 978-80-86466-62-0.

27. ČESKÁ REPUBLIKA. *KONCEPCE VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI KRIZOVÉHO ŘÍZENÍ*. In: . Praha, 2013, číslo 1. Dostupné také z: <http://www.firebrno.cz/uploads/dokumenty .PDF info pro obcany/Koncepce vzdelavani kriz rizeni.pdf>
28. ČESKÁ REPUBLIKA. *ZÁKON O ZDRAVOTNICKÉ ZÁCHRANNÉ SLUŽBĚ*. In: . Praha, 2011, číslo 1. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-374>
29. Metodické doporučení [online]. In: . 2013 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: www.pokos.army.cz/sites/pokos.army.cz/files/dokumenty/zakladni-stranka/metodicke_doporuceni.doc Pro školy a učitele. Příprava občanů k obraně státu [online]. 2014 [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: <http://pokos.army.cz/pro-skoly-ucitele>
30. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. MŠMT, 2013 [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>
31. ZÁKON ze dne 19. března 1923 na ochranu republiky [online]. [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam? documentId=onrf6mjzgizv6njqfuya>

Internetové zdroje

1. ASOCIACE ZÁCHRANNÝ KRUH,. *Metodická příručka "Včas umět a znát je napořád": Zdraví našich dětí jsou prioritou* [online]. In: . [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/index.php?page=vymaterialy>
2. HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR HAVNÍHO MĚSTA PRAHY,. Preventivně výchovná činnost. *Hasičský záchranný sbor ČR: HZS HLMP* [online]. 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/hzs-hlavniho-mesta-prahy-menu-ochrana-obyvательства-preventivne-vychovna-cinnost-preventivne-vychovna-cinnost.aspx>
3. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY: Prevence. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2017-05-10]. Dostupné z: www.policie.cz
4. ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ: Prevence. *Český červený kříž* [online]. [cit. 2017-05-10]. Dostupné z: www.cervenyriz.eu

10 SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

Obrázek 1 SWOT Analýza preventivně výchovné činnosti

Obrázek 2 SWOT Analýza PVČ Hasičského záchranného sboru

Obrázek 3 SWOT Analýza PVČ Policie České republiky

Obrázek 4 SWOT Analýza PVČ Zdravotnické záchranné služby

Obrázek 5 SWOT Analýza PVČ Armády České republiky

Obrázek 6 SWOT Analýza PVČ organizací zabývajících se PVČ

Obrázek 7 SWOT Analýza Rakovnického dne se záchranáři

11 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Článek týdeníku Raport z Rakovnického dne se záchranáři

512 601, RAPORT@RAPORT.CZ, PUBLICISTIKA

9. KVĚTNA 2017

Navzdory „psímu“ počasí se prvního ročníku soutěže zúčastnilo 55 dětí **RAKOVNICKÝ DEN SE ZÁCHRANÁŘI**

RAKOVNÍK. Odborná rada prevence Okresního sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska okresu Rakovník uspořádala ve středu 26. dubna ve sportovním areálu Na Zátěši první ročník soutěže pro děti s názvem Rakovnický den se záchranáři. Navzdory studenému počasí, silnému větru a dešti se sněhem si přijelo vyzkoušet své znalosti pětadesát dětí z pěti základních škol okresu.

Bez IZS to nejde

„Smyslem celé akce je osvětlit dětem činnost všech složek Integrovaného záchranného systému (IZS) a dostat ji do jejich povědomí. I když je akce prioritně určena žákům druhých a šestých ročníků základních škol, rádi bychom zde přivítali i širokou veřejnost. Bohužel se nám dnes příliš nedařilo počasí, a tak jsme rádi, že sem zavítaly alespoň školní děti,“ konstatovala vedoucí okresní odborné rady prevence Zuzana Strouhalová.

Spokojený byl i starosta města Rakovníka Pavel Jenšovský, který převzal nad celou akcí záštitu. „Těší mě, že se soutěže zúčastnilo tolik dětí, byť je tak hrozné počasí. Jsme rádi, že mají příležitost seznámit se s praxí IZS. Vysvětlili jsme jim, že je to systém, bez něhož nemůže společnost fungovat, i když na něj občané občas nadávají, třeba když dostanou pokutu za rychlou jízdu. Doufám, že některé děti práce záchranářů zaujala a v budoucnu ji budou dělat,“ řekl starosta města, které se na akci podílelo sponzorský.

Pětadesát statečných

„Pšího“ počasí se nezalekli žáci a učitelé 2. a 3. ZŠ Rakovník, ZŠ Nové Strašecí, ZŠ Jesenice a ZŠ Lužná. Tyto školy vystály do boje 11 pětičlenných hlídek. „Připravili jsme šest stanic – od činnosti hasičů a policie, přes běžná rizika, s nimiž se mohou děti setkat, až po dopravní problematiku. Na jednotlivých stanicích plní děti úkoly, za které dostávají body,“ vysvětluje Zuzana Strouhalová. Jdeme se soutěžními družstvy od stanic ke stanicím a sledujeme, jak si vedou. Na prvním stanovišti (evakuace a evakuační zavazadlo) se musí soutěžící rozhodnout, co si v případě mimořádné události zabalí s sebou do náhradního ubytování. Druhé stanoviště je věnováno první pomoci, konkrétně základům resuscitace a obzavových technik. Na třetím stanovišti prokazují soutěžící znalosti, jak nahlásit mimořádnou událost na tísňovou linku a jak se chovat, než přijede pomoc. Jsme mile překvapeni, že čtyři základní čísla (150, 155, 158 a 112) znají (až na neparmé výjimky) všichni soutěžící. Čtvrté stanoviště je o šikovnosti. Děti

zde musí požární hadici shazovat kuželky. Na první pohled jednoduchá disciplína, ale zejména menším dětem dělá značné problémy. „Někteří mají co dělat, aby hadici vůbec unesli,“ říká člen OORP Jan Pokorný, který toto stanoviště zajišťuje.

Pozor na mobily!

Páté stanoviště je zaměřeno na dopravní výchovu. Soutěžící zde určují základní dopravní značky a odpovídají na otázky týka-

Kynologové a „bachaři“

Kromě soutěžního zápolení byl po celou dobu připraven doprovodný program, který měl přiblížit přítomným fungování jednotlivých složek IZS. „Svoji techniku tu prezentovaly Hasičský záchranný sbor Středočeského kraje – stanice Rakovník, Armáda České republiky – 41. mechanizovaný praporec Zatec, Policie České republiky – územní oddělení Rakovník, Městská policie Rakovník a soukromá záchranná služba Medevac s. r. o. Svoji práci prezentovala i místní akční skupina Rakovnícko s.r.o.,“ vypočítává Zuzana Strouhalová. Ukázkou své činnosti předvedly i Vězeňská služba – vězeňnice Oráčov a Záchranná kynologická brigáda Středočeského kraje.

Žáci škol si mohli prohlédnout hasičskou techniku.

Foto Tomáš Bednařík

jící se chování na silnici. Poslední šesté stanoviště se nazývá Domeček rizik a děti se zde seznamují s běžnými riziky, která na ně čekají v domácnosti. Nevěřili byste, co dokáže takový mobilní telefon, když ho nabijete v noci a poblíž si klidně spíte. „Stačí, aby vám někdy během dne upadl, přitom se poškodí baterie a vy ho na noc připojíte na nabíječku. Stalo se, že se takto už několik lidí udusilo dýmem, když mobil zahořel a vzplál nábytek a hořlavé věci, které byly poblíž,“ vysvětlují pracovníci Hasičského záchranného sboru Středočeského kraje z územního pracoviště Kladno. „Nebo varná konvice, když zůstane zapojená do zásuvky a vy ji necháte bez dozoru,“ varují před dalším rizikovým faktorem středověští hasiči.

Jak jsme již zmínili v úvodu, byla soutěž prioritně zaměřena na žáky 2. a 6. tříd základních škol. Zeptali jsme se vedoucí OORP, proč právě na ně. „Druhé a šesté třídy byly vybrány kvůli programu Hasik.cz. Jedná se o vzdělávací program v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva, s nímž přišli hasiči z Moravskoslezského kraje a který pořádá Citadela Bruntál. Její instruktoři vzdělávají druháky a šestáky. Cílem je, aby se děti nebály hasičů, když je uvidí v plné výstroji. Navštíví i hasičskou zbrojnici, kde uvidí hasičskou techniku. Chceme seznámit učitele základních škol, že program Hasik.cz opravdu funguje, a zvali „hasikovec“ v našem okrese, aby přicházeli do škol.“

Nejlepší 2. ZŠ Rakovník

Vraťme se k vlastní soutěži, resp. k jejím výsledkům. V mladší kategorii (2. třída) si nejlépe vedli žáci 2. ZŠ Rakovník, kteří zvítězili před 3. ZŠ Rakovník a ZŠ Lužná. Vítězem starší kategorie (6. třída) se stalo družstvo 2. ZŠ Rakovník B. Druhé místo obsadil A tým stejné školy a třetí skončila ZŠ Lužná. Na soutěžící čekaly poháry, medaile a věcné ceny, které věnovaly Medevac s. r. o., Rakofire s. r. o., Scania Czech Republic s. r. o., Městská knihovna a město Rakovník.

„I přes nepříznivé počasí jsme celou akci vyhodnotili jako velice zdařilou a v příštím roce ji opět zorganizujeme,“ dodala Zuzana Strouhalová z OORP Rakovník.

Tomáš Bednařík

Příloha 2 Mapa pokrytí ČR programem Hasík CZ

